

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

KICK BOKS HAKEMLERİNİN KARAR VERME VE
ATILGANLIK DÜZEYLERİNİN ALGILANAN MESLEKİ
YETERLİLİK ÜZERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Gamze DERYAHANOĞLU

DANIŞMAN:
Doç. Dr. Fikret SOYER

ARALIK 2014

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI**

**KICK BOKS HAKEMLERİNİN KARAR VERME VE
ATILGANLIK DÜZEYLERİNİN ALGILANAN MESLEKİ
YETERLİLİK ÜZERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Gamze DERYAHANOĞLU**

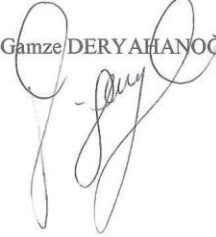
**DANIŞMAN:
Doç. Dr. Fikret SOYER**

ARALIK 2014

BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Gamze DERYAHANOĞLU

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“Kick boks hakemlerinin karar verme ve atılganlık düzeylerinin algılanan mesleki yeterlilik üzerine etkisinin incelenmesi” isimli bu yüksek lisans tezi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalında jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan..... (imza)

Üye..... (imza)

Üye..... (imza)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

15.12/2014

Akademik Ünvanı, Adı-Soyadı

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

“Kick Boks Hakemlerinin Karar Verme ve Atılganlık Düzeylerinin Algılanan Mesleki Yeterlilik Üzerine Etkisinin İncelenmesi” adlı çalışma, Kick boks hakemlerinin, hakemlikleri esnasında karar verme ve atılganlık düzeylerini sergilemede mesleki yeterlilikte olup olmadığı ortaya çıkarmak amacı ile uygulanmıştır.

Bu çalışmayı hazırlamamda büyük yardımları bulunan ve tecrübelerinden faydalandığım danışman hocam Sayın Doç. Dr. Fikret SOYER ‘e ve her zaman görüşleriyle yardımda bulunan Sayın Dr. İhsan SARI hocama, verdikleri destek için başta Sayın Kick Boks Federasyon Başkanı Salim KAYICI ve federasyonda görev alan hakem arkadaşlara teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, sürekli yanımda olduklarına hissettiğim babam İskender DERYAHANOĞLU annem Sariye DERYAHANOĞLU ve canım kardeşim Gökhan DERYAHANOĞLU’na teşekkürü borç bilirim.

Gamze DERYAHANOĞLU
03.12.2014

ÖZET

KICK BOKS HAKEMLERİNİN KARAR VERME VE ATILGANLIK DÜZEYLERİNİN ALGILANAN MESLEKİ YETERLİLİK ÜZERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Deryahanoğlu, Gamze

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fikret SOYER

Aralık, 2014. IV+74 Sayfa.

Bu araştırma, 2012-2013 yılı kick boks müsabakalarında görev alan kick boks hakemlerinin karar verme, mesleki yeterlilik ve atılganlık düzeylerinin belirlenmesi ve aralarındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu araştırmanın evreni, 2012-2013 yılı müsabaka döneminde Türkiye Kick Boks Federasyonu tarafında 9 farklı ilde organize edilen müsabakalar da görev alan kick boks hakemleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evreni oluşturan 517 faal kick bok hakeminden 35 kadın 115 erkek olmak üzere tesadüfi örneklem yönetimi ile elde edilen 150 kick boks hakeminden oluşmaktadır. Çalışman kapsamında Mann ve ark (1998), tarafından geliştirilen Deniz (2004) Türkçeye çevrilen, Melbourne Karar Verme Ölçeği, Rathus (1977) tarafından geliştirilen Atılganlık Envanteri ile Schyns ve Von Collani (2002) tarafından geliştirilen Mesleki Yeterlilik ölçekleri kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; Kick boks hakemlerinin Karar Verme ve Karar Vermede Özsaygı, Mesleki Yeterlilik ve Atılgan Düzeyleri ile ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin elde bulgulara göre; Cinsiyet, Medeni Durum, Kick Boks Hakemlerinin Şiddete Maruz Kalma durumları ve Hakemlik Klasmanlarına açısında anlamlı farklılıklar bulgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Karar Verme, Mesleki Yeterlilik, Atılganlık.

ABSTRACT

THE INSPECTION OF THE EFFECT OF KICK BOX REFEREES' MAKING DECISION AND ASSERTIVENESS LEVELS ON PROFESSIONAL ADEQUACY

Deryahanoğlu, Gamze

Post Graduate Thesis, Education Sciences Institution, Department of Physical Education and Sport Teaching

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Fikret SOYER

December, 2014. V+74 Pages.

This survey, has been made so as to determine and inspect the referees ,who took part 2012-2013 season kick box games, level of making decision, professional adequacy and assertiveness.

The universe of this research consists of the kick box referees who took part in the games that was organized in 2012-2013 season in 9 different cities. 2012-2013 The sampling of the research consists of 150 kick box referees, 35 women and 115 men, chosen by random sampling method among the 517 active kick box referees. In this study the data collection tools were the Melbourne Decision Making Questionnaire I-II, developed by Mann et al. (1998) and adapted into Turkish by Deniz (2004) Rathus Assertiveness Schedule developed by Rathus (1977) and Professional Competence Scale developed by Schyns and Von Collani (2002).

At the end of the research; significant differences are discovered between kick box referees' making decision, self-esteem in making decision, professional adequacy and assertiveness levels and the findings of the data tools; in the sense of gender, marital status, states of kick box referees' exposing violence and division of referees.

Keywords: Making Decision, Professional Adequacy, Assertiveness.

İÇİNDEKİLER

Bildirim	I
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	II
Önsöz	III
Türkçe Özet	IV
İngilizce Özet	VI
İçindekiler	VII
Tablolar Listesi.....	VIII
Bölüm I Giriş	VIII
1.1 Problem	1
1.2 Çalışmanın Önemi.....	4
1.2.1 Sınırlılıklar	4
1.2.2 Tanımlar	5
1.2.3 Kısaltmalar	6
Bölüm Iı Çalışmanın Kuramsal Çerçevesi.....	7
2.1 Kick Boks Hakkında.	7
2.1.1 Kick Boks Tarihçesi.....	8
2.1.2 Kick Boks Alt Branşları	10
2.1.3 Semi Contact	11
2.1.4 Light Contact.....	11
2.1.5 Full Contact	11
2.1.6 Low Kick	11
2.1.6.1 K-1 Contact	12
2.1.8 Müzikli Form	12
2.1.8.1 Aero Kick Boks.....	12
2.1.8.2 Hakemlik	12
2.1.9 Mesleki Yeterlilik.....	13
2.1.9.1 Meslek Kavramı	13
2.1.9.2 Yeterlilik Ve Yetkinlik Kavramları	14
2.1.10 Mesleki Yeterlilik Kavramı.....	14
2.1.10.1 Meslek Standardı Kavramı.....	15
2.1.10.2 Mesleki Yeterlilik Niçin Önemlidir	16
2.1.10.3 Atılganlık	16

2.1.11 Atılganlık Biçimleri.....	17
2.1.12 Pasif-Çekingen Davranış.....	17
2.1.13 Saldırgan Davranış.....	18
2.2 Atılgan Davranış	19
2.2.1 Atılgan Davranış Tarzının Öğeleri.....	20
2.2.2 Ben-Dili'ni Kullanarak Atılgan Davranım	21
2.2.3 Karar Verme.....	21
2.2.3.1 Karar Vermeye İle İlgili Kuramlar	23
2.2.3.2 Gelatt'ın Karar Verme Modeli	23
2.2.3.3 Krumboltz' Un Kariyer Kararlarıyla İlgili Sosyal Öğrenme Kuramı	23
2.2.3.4 Karar Verme Süreci	27
2.2.3.5 Karar Verme Stilleri.....	30
2.2.3.6 Sporda Karar Verme	32
2.3 Alana Yönelik Yapılmış Araştırmalar	34
Bölüm III Yöntem.....	39
3.1 Araştırma Yöntemi.....	39
3.2 Araştırmanın Evren Ve Örneklem Grubu	39
3.3 Veri Toplama Aracı.....	40
3.4 Verilerin Toplanması.	43
3.5 İstatistiksel Analiz.....	43
Bölüm IV Bulgular.....	44
Bölüm V Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	55
5.1 Tartışma ve Sonuç.....	55
5.2 Öneriler	61
5.2.1 Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	61
5.2.2 İleride Yapılabilecek Araştırmalaraa Dayalı Öneriler	62
Kaynakça.....	63
Ekler	70
Ek-1 Anket Formu	70
Özgeçmiş.....	75

TABLULAR LİSTESİ

Tabl 1. Kick Boks Hakemlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları.....	44
Tabl 2. Kick Boks Hakemlerinin Medeni durum Değişkenine Göre Dağılımları.....	44
Tablo 3. Kick Boks Hakemlerinin Eğitimi Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları..	45
Tablo 4. Kick Boks Hakemlerinin Hakemlik kategorileri Değişkenine Göre Dağılımlar.....	45
Tablo 5. Kick Boks Hakemlerinin Aktif Spor Yapma Durumu Göre Frekans Dağılımları.....	46
Tablo 6. Kick Boks Hakemlerinin Müsabaka Esnasında Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Dağılımları.....	46
Tablo 7. Çalışmada Kullanılan Karar Verme, Atılganlık ve Mesleki Yeterlik Ölçekleri ve Alt Boyutlarına İlişkin Maksimum Ve Minimum Değerleri.....	47
Tablo 8. Kick Boks Hakemlerinin Cinsiyet Değişkenine Yönelik T- Testi Sonuçları.....	48
Tablo 9. Kick Boks Hakemlerinin Şiddete Maruz Kalma Durumu Değişkenine Yönelik T- Testi Sonuçları.....	49
Tablo 10. Kick Boks Hakemlerinin Medeni Durum Değişkenine Yönelik T- Testi Sonuçları.....	50
Tablo 11. Kick Boks Hakemlerinin Hakemlik Kategorisi Değişkenine Yönelik ANOVA-Test Sonuçları.....	51
Tablo 12. Kick Boks Hakemlerinin Karar Verme ve Karar Vermede Özsaygı Mesleki Yeterlilik ve Atılgan Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları.....	52
Tablo 13. Kick Boks Hakemlerinin Gelir Düzeylerine Yönelik T-Testi Sonuçları.....	53
Tablo 14. Eğitim durumu ve yaşın algılanan mesleki yeterliliğe etkisine ilişki çok yönlü varyans analizi MANOVA testi sonuçları.....	54

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, alt problemler, araştırmanın önemi, araştırmanın varsayımları, sınırlılıkları, tanımları ve araştırmanın simge ve kısaltmaları yer almaktadır.

1.1 PROBLEM

Spor, kişinin organik, psikolojik sağlığını geliştiren, sosyal davranışlarını düzenleyen, zihinsel ve motorik açıdan belirli bir düzeye getiren biyolojik, pedagojik ve sosyal bir olgu olarak tanımlanabilir (Ölmez, 2010).

Spor kitleleri peşinden sürüklemenin yanısıra toplumun gelişmesinde, uluslararası ilişkilerde, kültürün kuşaklar arası aktarımında rol oynayan bir olgudur.

"Spor, ferdin tabii çevresini beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, toplumda bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur" (Erkal,1982: 119-120).

Spor denildiği zaman akla ilk gelen yarış olmaktan çıkıp artık günlük hayatımızın bir parçası haline gelmiştir. Hayatın bir parçası haline gelen spor sürekli gelişmekte ve kendine yenilikler ekleyerek insanlar tarafından cazip bir konuma gelmektedir.

Sporun bireylere fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan kazandırdıklarını bir bütün olarak ele almamız gerekir (Yarımkaya, 2014: 242-250).

Bireylerin sürekli beklenti ve yeni arayışlar içerisinde bulunması, onları karar vermede izlediği stratejileri kullanma noktasında güç durumda bırakmaktadır (Deniz,

2002). Karar verme durumunda kullanılan bazı stratejiler, karar verme durumu bir çatışmayı da beraberinde getirdiğinden, çatışma durumuyla yüzleşmeyi ya da çatışma durumundan kaçınmayı içermektedir. Bu stratejiler daha önceden planlanarak uygulanabildiği gibi, karar verme durumuyla yüzleşildiği anda da belirlenebilmektedir. O nedenle bireyin karar verme yaklaşımı ve karar verme davranışlarında bulunurken kullandığı stratejiler ve stiller önem kazanmaktadır (Alibaz ve diğerleri, 2006: 91-102).

Karar verme sürecindeki stratejilerden bahsederken psikolojik etkenlerin önemi göz ardı edilmemelidir. Psikolojik boyutunu bir yana bıraktığımızda karar vermeyi en fazla etkileyen etken fiziksel durumdur. Karar verme stilini hem fiziksel durum hem psikolojik durumumuz etkilemektedir.

İnsan sosyal bir varlıktır ve bu yüzden birlikte yaşamak zorundadır. Birlikte yaşamak için diğer insanlarla etkileşim kurmak, iletişime geçmek kaçınılmazdır. İnsanların birbirleriyle etkili iletişimi toplum sağlığını büyük oranda etkilemektedir. Sağlıklı iletişim kurmak için insanlar bir takım becerilere sahip olmak zorundadır.

Bazı bireyler için duygu düşünce ve isteklerini ifade etmek, sosyal ilişkiler başlatmak ve sürdürmek kolay olurken, bazı bireyler için başarılı sosyal ilişkiler kurmak ve devam ettirmede güçlükler olabilmektedir (Uzmaz, 2000: 221-239).

İnsanlar bu becerileri sayesinde bir arada yaşarlar. Toplumsal düzen, insanların sosyal becerileri sayesinde işler. Toplumsal düzeni korumanın yanı sıra insanların ruh sağlığı onların diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler kurmasına bağlıdır. Bu nedenle sosyal beceriler bireyin ruh sağlığı açısından önemlidir. Sosyal beceriler başkalarıyla başarılı etkileşimde bulunulmasına olanak sağlayan davranışlardır. Bu davranışları göstererek kişi, kişilerarası durumlarda çevrelerinden pekiştirme elde ederler veya hali hazırda pekiştirmeleri sürdürürler. Sosyal beceriler; kişilerarası bir nitelik taşır, iletişim ve etkileşimi sürdürmeye yöneliktir; tekrarlanabilir ve belirlenebilirler. Kişilerarası ilişkiler başlatma, sürdürme ve uygun şekilde bitirme becerileri sosyal beceriler kapsamında değerlendirilmektedir (Bacanlı, 1999: 49).

Toplumsal yapı sürekli gelişir ve değişir. İnsan da toplumsal yapıya ayak uydurmak için kendini geliştirmek zorundadır.

Gelişen bu sosyal yapı içinde topluma uyum sağlaması ve toplumda yer almasının, kendine güvenmesi, kendini tanıması ve sağlıklı ilişkiler kurabilmesi ile

gerçekleşebildiği bilinmektedir. Bu bağlamda atılganlık büyük önem taşımaktadır (Hutchison, 1999: 191).

Atılganlık bireyin kendini ifade etme biçimlerinden biridir ve kişinin çevresiyle olan ilişkilerinde önemli bir rol üstlenmektedir. Sağlıklı iletişimin kurabilmenin temelini oluşturan atılganlık toplum sağlığını da direkt olarak etkilemektedir. Atılganlık düzeyi yüksek olan bireyler insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen bireylerdir. Çünkü; duygu ve düşüncelerini açıkça ifade ederler.

Bireylerarası ilişkiler incelendiğinde ise, bazı bireylerin ilişkilerinde daha güven verici olduklarını, duygu ve düşüncelerini daha rahat bir şekilde ortaya koydukları görülmektedir. Bu bireylere söz konusu özelliklerinden dolayı “atılgan bireyler” denilmekte ve diğer kişiler tarafından kendilerine saygı duyulmaktadır (Albert and Emmons, 2002: 52). Atılganlık, bireylerin kendilerini oldukları gibi anlatabilme, olumlu ve olumsuz duygularını iletebilme, kendilerine ters gelen isteklere karşı koyabilme, karşısındakinden istekte bulunabilme özelliğidir (Tan, 2006).

1.1.1 ALT PROBLEMLER

Bu çalışmanın alt problemlerine ulaşmak için şu sorulara cevap aranmıştır.

1. Kick hakemlerinin karar verme düzeylerine

1.1 Kick boks cinsiyetlerine

1.2 Kick boks yaşına

1.4 Kick boks meslekî kıdemlerine

1.6 Kick boks medenî durumuna

1.7 Kick boks eğitim düzeylerine

2. Kick hakemlerinin atılganlık ve mesleki yeterlilik açısından;

2.1 Kick hakemlerinin cinsiyetlerine

2.2 Kick hakemlerinin yaşına

2.4 Kick hakemlerinin meslekî kıdemlerine

2.6 Kick hakemlerinin medenî durumuna

2.7 Kick hakemlerinin eğitim düzeylerine

1.2 ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

İnsan yaşamı boyunca fizyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimlere ihtiyaç duyar. Yaşamını devam ettirebilmesi için bu gereksinimlerini gidermek zorundadır. Bu gereksinimlerini giderirken insan farkında olarak veya olmayarak bazı tutumlar sergiler. Bu araştırmanın önemi kick boks hakemlerinin karar verme ve karar verme özsaygı, atılganlık ve mesleki yeterlilik düzeylerinin cinsiyet, medeni durum, eğitimi durumu, hakemlik kategorisi, aktif spor yapma düzeyleri ve müsabaka esnasında şiddete maruz kalma açılarından elde edilen bulgular ışığında yeni bir araştırma ortaya koymak amacı ile yapılmıştır.

1.2.1 Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıklarını; 2013-2014 yılları arasında Türkiye genelinde görev yapan kick boks hakemlerinin tamamına ulaşılmak amaçlanmıştır.

1.2.2 Tanımlar

Karar Verme: Çeşitli olay ve gelişmeler hakkında göz önünde tutulan alternatiflerin seçiminde sadece bu alternatiflerin tanımlanması değil, aynı zamanda en uygun olanı hedefleme, istek, yaşam tarzı ve değerler ile birlikte gerçekleştirme ve seçim yapma işlemidir (Harris, 1998).

Karar Verme Stili: Karar verme durumunda bir kişinin yaklaşım, tepki ve eylemlerde bulunduğu duruma denir (Phillips vd., 1984: 497-502).

Dikkatli Karar Verme Stili: Bireyin karar vermeden önce özenle gerekli bilgiyi araması ve alternatifleri dikkatlice değerlendirdikten sonra seçim yapma durumudur (Deniz, 2004: 25-35).

Kaçınan Karar Verme Stili: Bireyin karar vermektan kaçınması, kararları başkalarına bırakma eğiliminde olması ve böylece sorumluluğu bir başkasına devrederek karar vermektan kurtulmaya çalışma durumudur (Deniz, 2004: 25-35).

Erteleyici Karar Verme Stili: Bireyin kararını geçerli bir neden olmaksızın sürekli erteleme, geciktirme ve sürüncemede bırakma durumudur (Deniz, 2004: 25-35).

Panik Karar Verme Stili: Bireyin bir karar durumu ile karşı karşıya kaldığında, kendini zaman baskısı altında hissederek aceleci davranışlar sergileyip çabuk çözümlere ulaşma çabası durumudur (Deniz, 2004: 25-35).

Mesleki Yeterlik: Bir meslek alanına özgü görevlerin yapılabilmesi için gerekli olan mesleki bilgi, beceri ve tutumlara sahip olma durumudur.

Öz yeterlik: Bireyin olabilecek güç durumlarla başa çıkabilmek için gerekli olan eylemleri ne derece iyi yapabileceğine ilişkin kişisel yargılarıdır (Bandura, 1982: 122-147).

Atılgnalık: Alberti ve Emmons (1970), her kişinin içinde bulunduğu bir durumla ilgili olarak, nasıl davranacağını seçebilme yeteneğine sahip olduğunu belirtmişlerdir. Eğer kişide aşırı kendini tutma tepkisi gelişmişse, duruma uygun tepkiyi seçemeyeceğini ileri sürmüşlerdir. Diğer yandan kişinin tepkileri saldırganlık olarak gelişmişse, birey diğer insanları incitmeksizin amaçlarını gerçekleştirememektedir.

1.2.3 Kısaltmalar

SPSS: Statical Package Social Sciences

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ss: Standart Sapma

x: Ortalama Değer

n: Kişi Sayısı

p: Anlamlılık Düzeyi

WAKO: Dünya Kick Boks Organizasyonlar Birliđi

WUKO: Karate-do Kuruluşlar Dünya Birliđi

PKA: Profesyonel Karate Birliđi

WKA: Dñnya Karate Birliđi

GAISF: Olimpiyat Kriteri Oluřumuna Yardımcı Kuruluş

OCA: Asya Olimpiyat Konseyi

AMT: Amatör Mñsabaka Talimatı

MYK: Mesleki Yeterlilik Kurumu

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

2.1 KICK BOKS HAKKINDA

Toplumun spora olan ilgisinin artmasıyla birlikte sporda kendini her geçen geçen gün geliştiren bir olgu haline gelmiştir. İnsanların spordan beklentisi artmış ve mevcut olan spor branşlarından daha fazla spor branşına ihtiyaç duymuşlardır. Duyulan farklı branş ihtiyaçlarından dolayı artık belli bölgelere ait spor branşları gelişmiştir.

Branş seçeneklerinin neredeyse sınırsız olduğu sporda buna rağmen, Uzakdoğu sporlarından olan Kick Boks hakkında detaylı bilgiye sahip insan sayısı yok denecek kadar azdır. Bu durum Kick Boks hakkında tanıtım ve yaygınlaştırma çalışmalarını daha da önemli hale getirmektedir. Dövüş sanatlarının birçoğunda gerçek başlangıç noktası ve felsefesi tam anlamı ile bilinmemektedir. Bu bilinmezlik, bir dövüş sanatı olan Kick Boks için de geçerlidir (<http://www.articlesbase.com/art-articles/kick-boxing-general-background-137997.html> (17.11.2014)).

1950'li yılların başlarında, Japonya'da Osamu Noguchi adındaki seçkin bir boksör özel merakı olarak dünyada uygulanan çeşitli boks dallarını seyretmek için dünya turuna çıkmıştır. Bu seyahatte Tayland'da uygulanan bir boks stili olan Muay Thai çok ilgisini çekmiş ve bu branşın hayranı olan Osamu Noguchi bu branşın geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerektiğine inanmıştır (George, 2009).

Muay Thai ve Kick Boks birbirlerine benzetilmelerine rağmen Muay Thai ve Kick Boks arasında farklılıklar bulunmaktadır. Benzetilmelerinin sebebi ise öncelikle ikisinin de dövüş sporu olması daha sonra ise ikisinde de rakibin vücuduna direk yumruk ve tekme atabilme özelliklerinin olmasıdır.

Tatsuo Yamada, 1959 yılında Karate Kick Boksunu adını verdiği dövüş formunu yaratmış fakat bu form istediği şekilde popüler olamamıştır. Noguchi ile beraber

Muay Thai, Karate vb. spor branşlarıyla uğraşanların katılabildikleri bir spor branşı yaratmaya çalışan Yamada, çalışmalarını sürdürmüş ve nihayet Noguchi'nin Kick Boks adını verdiği dövüş sanatı kısa sürede yaygınlık kazanmıştır ([URL1](#)). Kurucularının Noguchi ve Yamada olduğu için Kick Boks a Japon Boks u da denilmektedir.

1970'lerde Amerika Birleşik Devletleri'nde, bugünkü adıyla Kick Boks olan Full Contact Karatenin popüler hale gelmesi; Kick Boksun modern bir spor olarak ele alınmasının ve dünyada yaygın bir spor olarak uluslararası camiada önemli bir yere sahip olmasının başlangıcı kabul edilebilir (Sainko ve diğerleri, 2012).

2.2 KICK BOKS TARİHÇESİ

Kick Boks tarihsel olarak Karate, Thai Boks (Tayland Boks) ve batı boks sporlarından geliştirilmiş, genellikle kendini savunma amacıyla, tekme ve yumruğa dayalı ayakta yapılan bir dövüş sporudur.

Kick Boksun temelleri Asya'da 2000 yıl öncelerine kadar uzanmaktadır. Japon Kick Boks 1960'lı, Amerikan Kick Boks 1970'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Japon Kick Boks 1993 yılında K1 haline gelmiştir. Tarihsel olarak Kick Boks, çeşitli geleneksel stillerin birleşiminden meydana gelmiş karma bir dövüş sporu olarak düşünülebilir. Bu yaklaşım 1970'li yıllardan beri artarak kick boks sporu popüler hale gelmiştir. 1990'lı yıllardan beri ise Kick Boks, değişik dövüş tekniklerinin birleşmesiyle karma dövüş sporlarının ortaya çıkmasında katkıda bulunmuştur ([URL2](#)).

1976'da Avrupa'da yaygınlaşan Kick Boks, WAKO'nun organizasyonlarıyla gelişmeye başlamıştır. WAKO'nun Kurucusu Berlin'den Mr. Georg Bruckner'dir. Kendisi 1978'de 18 ülkeden 110 sporcu ile Semi ve Full Contact Karate branşlarında ilk Dünya şampiyonasını düzenleyen kişidir. Sonrasında WAKO ivedilikle yeni dövüş sporları için kuralları ve düzenlemeleri oluşturdu ve dünyada özgün bir Kick Boks Federasyonu olarak görevini sürdürdü. Her bir üye ülke her bir ağırlık kategorisinde yalnızca bir sporcu ile temsil edilmekte ve böylelikle en iyi sporcuların katılımı sağlanmaktadır. Kick Boks birçok uluslararası kuruluş tarafından temsil edilmektedir. Ancak, en büyük Federasyonların başında WAKO gelmektedir ([URL2](#)).

WAKO yaptığı organizasyonlarla kick boks sporcularının, antrenörlerin ve kick boks severlerin beğenisi alarak çalışmalarına devam etmiştir.

1980'li yılların sonuna doğru bu gelişmelerde bir dönüm noktası oldu. WAKO ilk olarak, WUKO'da Karate Şampiyonu olmuş olan (1972) İtalya'lı Ennio Falsoni tarafından yönetiliyordu. PKA'da ise birçok başarılı kişinin emekli olmaya başlaması sebebiyle rüzgar ters yönden esmeye başladı. WKA ise hem Howard Hanson hem de Arnold Urquide kaybetti ve bunun üzerine Avrupa'da Hollanda'lı Fred Royers ile aslen WAKO'ya has olan Semi, Light ve Full Contact branşlarında organizasyonlar yapmaya başladı. Ennio Falsoni, Fred Royers ile bir anlaşmaya varmak için girişimlerde bulundu. Bu anlaşma ile WKA'nın WAKO sınırlarında yer alan branşlarda müsabaka düzenlememesi ve WAKO'nun da WKA'ya bacaklara tekme atma hakkını vererek sporcuların profesyonel anlamda WKA'da yarışmalarına izin verilmesiydi ([\(http://www.kickboks.gov.tr/KickboksTarihcesi\)](http://www.kickboks.gov.tr/KickboksTarihcesi).(17.11.2014)).

WKA bu teklife olumsuz yanıt verdi. Açıktır ki teklifin WAKO'dan gelmesi sebebiyle kendilerini güçlü ve WAKO'yu güçsüz gördüler. Daha sonra, WAKO 1991 yılında Madrid'de yapılan bir toplantıda Low Kick isimindeki ve halen çok yüksek ilgi toplayarak büyüyen branşı başlatma kararı aldı. İlk zamanlar sadece birkaç ülke bu branşa ilgi duymasına rağmen ilgi büyüktü. WAKO buna ilave olarak WKA'nın sunduğundan farklı bir şekilde bir branşı kullanmaya başladı. Bu sayede Muay Thai'in bir tarzı olan Siamese'deki gibi kaval yardımıyla vuruş ve bu tekniğe karşı ne şekilde blok alınacağını öğretmeye başladı. Low Kick branşındaki sporcular Muay Thai sporuna ilgi duymaya başlamaları bu sebeptendir. Her ne kadar teknikler benziyor olsa da sporcular her iki sporunda kültürünü, tarihini ve uygulandığındaki farklılıkları bilmektedir. Bu sebeple WAKO 2000 yılında Thai/Kick Boks ve Aero-Kick Boks, 2010 yılında da Kick Light branşlarını da kapsamına dahil etti (Pelevic, 2011).

WAKO turnuvalarında yarışmadan önce her bir sporcu kendi ülkesinde zorlu ve uzun bir seçmeye tabi tutulur. Normal olarak bu kişiler zaten belirli bir Kick Boks stilinde kendi ağırlık kategorisinde ülkelerinin ulusal şampiyonlarıdır. WAKO 8 farklı Kick Boks stilini önermektedir. Bunlar Semi Contact, Light Contact, Full Contact, Low Kick, K1 kuralları, Aero-Kick Boks, Müzikal Form ve Kick Light'dır. Beş stil tatami üzerinde yapılırken diğer üç stil ringde yapılır. Bu yüzden WAKO mümkün olan en iyi Kick Boks dövüşlerini garanti etmektedir ve onun altın madalyalı sporcuları

gerçek şampiyonlardır. Bugün WAKO 5 kıtada 110 milletten oluşmaktadır ve büyük çoğunlukla WAKO en güçlü en iyi Ulusal Kick Boks Organizasyonlarını birleştirici görev üstlenmektedir. WAKO'ya şu anda 88 Ulusal Federasyon üyedir bu federasyonlar resmi olarak kendi ulusal olimpik komiteleri veya en yüksek devlet spor otoriteleri tarafından tanınmaktadır. Bugün WAKO dünya genelinde 15 binden fazla kulüp ve milyonlarca Kick Boks'çunun olduğu bir alanda faaliyetini sürdürmektedir. WAKO tarafından her yıl ulusal, uluslararası binden fazla amatör organizasyon düzenlenmektedir (Sainko ve diğerleri, 2012).

WAKO'nun, 14 Aralık 2007'de GAISF'in resmi üyesi olmak ve tanınmak için yapılan başvurusu GAISF ve OCA tarafından kabul edildi. WAKO, Sport Acord tarafından dört yılda bir yapılan ve ilki 2010 yılında Çin'de düzenlenen "Dövüş Sanatları Oyunlarına" iştirak etti. WAKO tüm Dünyada düzenli olarak organize ettiği kıtasal ve dünya şampiyonalarını kararlı bir şekilde devam etmekte ve spor arenaslarında binlerce izleyicinin ilgi duyduğu organizasyonları başarı ile düzenlemektedir. 2007 yılında Nijerya'da Haziran ayında düzenlenen WAKO Afrika oyunlarına katılım sağladı ve 2. Asya kapalı oyunlarını Ekim ayında Çin'de düzenledi. WAKO günümüzde hızla büyümekte olan Kick Boks Sporunun Dünya üstündeki en önemli temsilcilerinden biridir ([URL2](#)).

2.3 KICK BOKS VE ALT BRANŞLARI

Amatör Kick Boks Müsabaka Talimatına göre Kick Boks; yumruk ile tekmelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş çağdaş bir dövüş sporu olarak 7 branşta yapılmaktadır. Bu branşlar:

- 1- Semi Contact,
- 2- Light Contact,
- 3- Full Contact,
- 4- Low Kick,
- 5- K-1 Contact,

6- Müzikli Form,

7- Aero Kick Bokstur (AMT m.18).

2.3.1 Semi Contact

İki müsabıkın kurallara uygun teknik ve hızla en çok skor puanını elde etmek hedefiyle yapılan bir müsabaka dalıdır. Etkililiğin önemli olmadığı bu dalın ana özellikleri teknik ve hızdır. Semi Contact dalında yumruklar ve tekmeler sıkı bir şekilde kontrol edilirken, ellerin veya ayakların kurallara uygun bir biçimde, müsaade edilen hedeflere uygun tekniklerle vurulmasıyla puan verilmektedir (AMT m.18).

Semi Contact müsabakalarında hakem refleksleri ve kararları diğerlerine nazaran daha büyük önem taşımaktadır. Çünkü temas anında hakemler puanı çıkar ve müsabakayı izleyen herkesin hakem kararını görme ve eleştirme şansı vardır.

2.3.2 Light Contact

Light Contact Kick Boks kategorisindeki müsabakalarda, çok iyi kontrol edilen teknikler kullanılmalıdır. Light Contact sporcuları orta hakem “STOP” diyene kadar müsabakaya devam ederler. Teknikler, müsaade edilen hedeflere uygulanırken hafif ve iyi kontrol edilmelidirler (AMT m.41). Türkiye Şampiyonalarındaki gözlemlerime dayanarak; bu kategoride uygulanan tekniklerin hafif ve iyi kontrol edilir olmak yerine Full Contact müsabakalarını andırır nitelikte olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, yapılan müsabakalarda, müsabaka talimatına uygunluk sağlanmalıdır.

2.2.3 Full Contact

Amacı; sporcunun rakibini tüm enerjisi ve gücüyle yenmek olduğu bir Kick Boks disiplini. Bel altı vuruşlar yasaktır. Yumruklar ve tekmeler müsaade edilen hedeflere odaklanarak hızlı ve kararlı bir şekilde güçlü bir temas oluşturarak vurulur. Kronometrenin genellikle durdurulmadığı müsabaka esnasında orta hakemin “STOP” komutu ile müsabaka durur (AMT m.63).

2.3.4 Low Kick

Low Kick müsabakalarındaki bütün tanımlar ile Full Contact müsabakasındaki tanımlar aynıdır. Bu tanımlara ek olarak Low Kick müsabakalarında, rakibin bacaklarına tekme atılması da kurallar dahilindedir (AMT m.86).

Low Kick müsabakalarında hakem kararları ve yeterliği bacaklara tekme de daha ön plana çıkmaktadır. Çünkü sporcuların eklemelere vurması yasaktır. Hakem meslekteki yeterliliğiyle doğru kararı vermeye çalışır.

2.3.5 K-1 Contact

Full Contact ve Low Kick müsabaka teknikleri ile benzerlik göstermekle birlikte eklemelere vuruşun dahi serbest olduğu bir branştır. Full Contact ve Low Kick açlarında görülen antrenör ve sporcu davranışları açısından aynı genel kurallara başvurur (AMT m.109).

K-1 Contact müsabakalarında sertliğinde artması ile birlikte hakem müdahalelerinin önemi artmıştır. Hakemin vereceği yanlış karar yada müdahale zararlı sonuçlar doğurabilir.

2.3.6 Müzikli Form

Müzikli müsabaka bir ya da birden fazla rakibe karşı gerçekleştirilen bir tür hayali müsabakadır. Bu müsabakalarda gösteriyi icra eden sporcu özel olarak seçilmiş bir müzik eşliğinde uzak doğu müsabaka sanatlarına ait teknikleri kullanır. Müzik seçimi kişilere bırakılmıştır. Bütün müsabaka kısımları müzik eşliğinde icra edilir (AMT m.132).

2.3.7 Aero Kick Boks

Aero Kick Boks, aerobik ve Kick Boks tekniklerini içeren bir tür eğitim egzersizidir. Yarışmacı özel olarak seçilmiş bir müzik eşliğinde yalnızca Kick Boks repertuarından gelen teknikler kullanır. Müzik seçiminin kişilere bırakıldığı Aero Kick Boks, “steps”, “side to side”, “step touch”, “grapevine”, “leg curls”, “knee

lifts”, “v steps”, “mambo”, “cha cha” aerobik teknikleriyle birleştirilmelidir (AMT m.146).

Aero Kick Boks gün geçtikçe yaygınlaşmakta ve ilgilenenlerin sayısı artmaktadır.

2.4 HAKEMLİK

Kelime karşılığı bir anlaşmazlığı hakemlik yoluyla çözümlmek için ilgili taraflarla seçilmiş veya bir merci atanmış kişidir. Sportif anlamda ise müsabakalarda kazanılan sayıları tespit etmek, kuralları uygulamak ve uygulatmak, kurallara uymayanları cezalandırmakla görevlendirilmiş kimsedir (Durna, 1997).

Hakemliğin en önemli özelliklerinden birisi taraflara eşit mesafede davranarak karar verebilmesidir. Hakem hata oranı en az olabilecek şekilde karar vermekle yükümlüdür. Çünkü hakemin yapacağı en ufak hata taraflar arasında gerginlik, beklenmeyen sonuç, seyircilerin tepkisine yol açabilir.

Hakem; hem seyirci ile sporcu arasında, hem de rakip takımlar arasında köprü görevini görmekte, bir yandan da oyunun önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde değerlendirmesini yapmaktadır (Orta, 2000).

Hakemlik sadece doğru karar vermek değil aynı zamanda örnek kişilik gerektirmektedir. Dolayısıyla hakemlik için gerekli olan sadece bilgi değil bir bütün olarak kişilik, eğitim, tecrübe de gerektirir.

Başka bir tarif ise spor hakemliği içindeki fonksiyonlarına göre kendi federasyonlarının koyduğu sınırlılıklar içerisinde uluslar arası kuralları uygulayıcı kimsedir. Hakem kelimesi farklı şekillerde kullanılır. En yaygın olanı “referee” olanıdır. Bunun dışında “arbitre ve schrichter” de kullanılır. Hakem kararlarını en süratli şekilde veren, haklıyı haksızı saniyede ayıran, çok kısa bir anda gördüklerini yorumlayıp kurallar çerçevesinde neticelendiren, en önemlisi dönüşü olmayan kararlar veren bir benzetme yapacak olursak spor hakimleridir. Hakim ile hakem arasındaki en önemli fark zamansal açıdan değerlendirme ve düşünme süreleridir (Durna, 1997).

Hakemlerin sağlaması gereken en önemli kriterin başında bulunduğu çevreden en az şekilde etkilenmek, mevcut psikolojik durumunu muhafaza etmek gelir.

2.5 MESLEKİ YETERLİLİK

2.5.1 Meslek Kavramı

İnsanın yaşamını devam ettirebilmek için yürüttüğü ve yoğun bir eğitim aldığı çalıştığı, üzerinde bilgi birikimi edindiği, seçilen mesleğe bağlı olarak yetenek geliştirmeyi gerektiren ve tüm bu sürecin sonunda bireylerin edindiği unvandır (M.Y.K., 2012). Açıklamadan da anlaşılacağı gibi yeterliliği iki şekilde açıklayabiliriz; birincisi, bir işi zamanında yapabilmek ikincisi ise sorumlu olduğumuz görevleri yerine getirebilmek.

Her meslekteki bilgi ve beceri eğitim yoluyla aktarılır. Hangi meslek dalı olursa olsun, çalışanların ve eğitilenlerin kendi alanlarıyla ilgili en üst düzeyde bilgi ve beceriye sahip olabilmesi; onları eğitenlerin, yetiştirenlerin mesleklerinde en üst düzeyde yeterliliğe sahip olmasına bağlıdır (Erden, 2004).

2.5.2 Yeterlilik ve Yetkinlik Kavramları

Çalışma ortamında yönetilen ve uygulanabilen, bilgi ve beceri bilgisi yetkinliği ifade eder. Yetkinlik şunları içerir,

1. Bilişsel yetkinlik; Teori ve terimlerin kullanımının yanında yaşantı yoluyla kazanılan gayri resmi bilgiyi içerir.
2. İşlevsel yetkinlik; Kişinin belirli bir öğrenme veya sosyal faaliyet yaparken yapabilmesi gereken kazanımlar
3. Kişisel yetkinlik; Kişinin belirli bir ortamda kendisini nasıl idame edeceğini içeren bilgi
4. Etik yetkinlik; Belli kişisel ve mesleki değerleri içeren bilgi

Yeterlilik Çalışan kişinin mesleki veya profesyonel kazanımlarının resmi ifadesidir.

Bunlar, ulusal veya sektörel seviyede tanınır.

Yeterlilik şunları içerir: Yeterlilik, kişinin bilgiyi ve beceriyi öğrenerek belirli bir standarda ulaşır. Bu standart bir kurum tarafından belirlendiğinde kazanılır.

Öğrenmenin sonuçların bir değerlendirme ile veya bir dersin başarıyla bitirilmesi aracılığıyla doğrulanır. Yeterliliğe ait öğrenme ve değerlendirme, çalışma programı ve/veya işyeri deneyimiyle sağlanabilir. Yeterlilik, iş ortamı, eğitim ve öğretimde değerlerin resmi olarak tanınmasını sağlar. Yeterlilik, yapılan işin yapılması için yasal yetkilendirme olarak olabilir (Anon, 2005).

2.5.3 Mesleki Yeterlilik Kavramı

Değişim, kişi, kurum ve sektör kavramlarında yenilenmedir. Kendini yenilememe mantığıyla hareket etmenin ve teknolojiye ayak uyduramamanın getirileri rekabet edememe olduğu ortaya çıkmıştır. Kavram olarak mesleki yeterlilik insanı temel alır.

Mesleki yeterlilik ile ilgili çalışmalar, genç nüfusun gelecekte meslek olabilecek branşlara yönlendirilmesi ve hazırlanması, iş sahibi olanların ise mesleklerinde ki kişisel gelişimi sağlamaktır. Bu alanlarda kişiden başlayarak her zümreye görev ve sorumluluklar düşmektedir. Mesleki yeterlilik sistemi sayesinde AB ile uyumlu tasarlanan seviyeli mesleki yeterlilik anlayışı mesleki branşlaşmayı destekleyecektir (M.Y.K., 2012).

Yeterlilik; bir işi yapma gücü sağlayan özel bilgi, kifayet, ehliyet. Bir kişinin bir meslek dalında, o işi yapabilme kabiliyeti açısından istenilen düzeye ulaşmasıdır (TDK, 2005). Yeterlilik, bir rolü oynayabilmek için gerekli bilgi, beceri ve tutumlara sahip olma derecesidir (Balcı, 2005).

2.5.4 Meslek Standardı Kavramı

Bir mesleğin başarılı bir şekilde yapılması için, kurumca kabul edilen beceri, tavır, gerekli bilgi ve tutumların neler olduğunu gösteren minimum kuralları ifade eder. Meslek standarttı aşağıdaki özelliklere sahip olmak zorundadır:

- Seviye uygun yaygın olarak kullanılan mesleki unvan ve tanım,
- Bir mesleği düzgün bir şekilde ifa etmek için bireyin yapması gereken görev ve işlemler,
- Çok fazla kullanılan araç-gereç ve donanımlar,

- Bir mesleğin gereklerini uygun şekilde yerine getirebilmek için kişinin sahip olması gereken genel bilgi ve beceriler ile tutum ve davranışlar,
- Mesleğin uzmanlık alanları ile birlikte bu günkü durumu ve ileride göstereceği eğilimler.

Meslek Standardı hazırlanırken hedeflenen başlıca amaçlar:

- İşgücü ortamında, bir meslekte çalıştırmak için işgücünde bulunması gereken mesleki yeterlilikleri belirlemek,
- İşgücü ortamında gerekli olan mesleki yeterlilikleri ortaya koyarak, eğitimi programlayacak kişilere eğitim programı hazırlamada yardımcı olmak,
- Bireylerin, mesleki yeterliliklerle bilinçlendirmeye yönelik sunulan mesleki eğitim, meslek değiştirme, mesleki ilerleme vb. eğitim hizmetlerine yardımcı olmak,
- Eğitim ile iş hayatı arasında bağlar kurularak, iş hayatının eğitime katılım, ilgi ve katkısını çoğaltmak,
- İşe yerleştirme ve iş değiştirme olaylarına yardımcı olmak,
- Türk ekonomisinin uluslararası rekabet gücünün, süreklilik, işgücü ve nitelik ile beraber desteklenmesini sağlamak,
- Uluslararası standartlara uygun, güvenilir ve saygın bir değerlendirme ve belgelendirme sistemini sağlamak,
- İlgili kurumlarca onay gören mesleki yeterlilik sertifikasına sahip işgücünün oran ve sayısını artırmak,
- Mesleki yeterlilik sertifikasyonunun fazlaştırılması ile tüketiciye daha kaliteli mal ve hizmet verilmesine yardımcı olmak,
- Mesleki yeterlilik bilinci ile çalışan işgücü oranını artırmak,
- Uzun vadede istihdamın geliştirilmesine ve işsizliğin azaltılmasına katkıda bulunmaktır (M.Y.K., 2012).

2.5.5 Mesleki Yeterlilik Niçin Önemlidir?

Sporun artık olgu olarak algılanmakta ve endüstri haline gelmektedir. Endüstri haline gelen sporun standartları da gelişimini takip ederek yükselmektedir. Sporda dünya standartlarını yakalayabilmenin yollarından birisi de hakem yeterlilikleridir.

Yeterlik temelli pek çok yönetsel eylem, iş görenlerin performansını artırmayı amaçlar. Yeterlikler iş görenlerin işe ilişkin özellikleri hakkında daha doğru bilgiler elde etmenin, daha doğru değerlendirmeler yapmanın, geri bildirimde bulunmanın, geliştirmenin ve ödüllendirmenin etkili bir aracı olarak da düşünülmektedir (Şahin, 2004).

2.6 ATILGANLIK

Assertiveness sözcüğü, atılganlık (Voltan 1980: 23), kendini etkili olarak ortaya koyma, etkili davranma, girişkenlik kavramları biçiminde Türkçede kullanılmaktadır (Korkut, 2004).

Atılgan davranış terapisinin ilk uygulayıcısı Andrew Salter'dir. 1950'lerde kendi duygularını özgürce ve doğrudan ifade edemeyen ya da onları ifade ettiklerinde büyük kaygı ve suçluluk duyan bireylere atılganlık üzerine eğitim vermeye başlandı. Salter tarafından ortaya atılan ve daha sonra Wolpe tarafından geliştirilen atılganlık modeli, kendini ifade etme durumu üzerine uzun ve yoğun bir çalışma içermektedir (Uğur, 1996).

Alberti ve Emmons (1973) atılgan kişiyi, diğer insanlarla gerçekten ilgili, bunların yanında kendi haklarını da iyi bilen kişi olarak tanımlamıştır. En kısa tanımıyla ise atılganlık, "kendini ifade edebilme becerisi" olarak tanımlanabilir (Taşkın, 2004: 22).

Güner'e (2006) göre Bireyin kendi çıkarlarını koruması için kaygıya kapılmadan duygularını açıkça anlatabilmesi ve başkalarının haklarını kabul ederek kendi hakkını kullanmasını sağlayan her davranış atılganlık olarak tanımlanmaktadır.

Atılganlık genel olarak; dolaysız ve dürüst bir iletişim kurma biçimidir. Atılganlık düzeyi yüksek olan bireyler çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilir. Bunun yanı sıra kişinin kendine olan özgüveninin artması ve diğer insanlar üzerinde etki bırakması da atılganlık düzeyinin getirilerindedir.

2.6.1 Atılganlık Biçimleri

İnsanlar için varlığı ve önemi eskilere dayanmasına karşın iletişimin özel ilgi alanı haline gelmesi içinde yaşadığımız yüzyılın yeniliğidir. İletişim olgusunun insan yaşamını ilgilendiren önemli bir konu olduğunu dikkate alarak bu olguyu farklı alanlar içinde azalan ve artan önemine göre değerlendirmek gerekir. Öyle ki iletişim becerileri, kişiler arası ilişkilerin yoğun olduğu meslek alanlarında başarı için en önemli öğelerden biridir. İnsanlar sosyal hayatlarında sürekli çevreleriyle etkileşim içinde bulunmakta ve duygu ve düşüncelerini aktararak iletişimde bulunmaktadırlar. Bu iletişimin kalitesi ise içinde bulunulan sosyal ortama uygun davranma yeteneği olarak tanımlanan sosyal becerilere bağlıdır. Bu beceriler arsında yer alan atılganlık, ilişki biçimi olumsuz iki uç olan “saldırganlık” ve “çekingenlik”e karşılık, olumlu bir davranış tarzı olarak kabul edilmektedir. İnsanların günlük yaşamlarındaki iletişimlerinde de önemli rol oynamaktadır (Kısaç ve Yeşilyaprak, 1999: 12-18).

2.6.1.1 Pasif-çekingen davranış

Bu davranış türü edilgen ve dolaylıdır (Ker-Dinçer 2005: 25). Webster çekingenliği, başkaları karşısında rahat olamamak olarak tanımlamıştır. Oxford İngilizce sözlüğüne göre, ilişkiye girmede zorluk, korkaklık nedeniyle ihtiyatlı davranma ve güvenememe" olarak tanımlanmaktadır (Kaya, 2001). Bu tip bireylerde görülebilecek durumlar;

- Kendisini inkâr eder.
- Duygularına karşı dürüst değildir.
- İstediği amaçlara ulaşamaz.
- Başkaları kendisi hakkında karar verir, buna sesini çıkartmaz.
- Sürekli öfkeli ve kaygılıdır.
- Alçak ses tonu kullanır.
- Temkinlidir, sorunlardan kaçır.
- Kendi duygularına önem vermeme eğilimindedir.

2.6.1.2 Saldırgan davranış:

Bireyin haklarını korumada, düşüncelerini ve inançlarını genellikle dürüst olmayan uygunsuz ve diğer bireylerin haklarını çiğneyerek ifade etme biçimidir. Saldırgan davranışlarla kendini ifade eden bireyler, duygularını getirmelerine ve kendilerine değer vermelerine karşın, başkalarının haklarını yadsıyarak ve onların yerine karar vererek diğer insanlara zarar verirler.

Saldırganlığın hedefi; baskınlık, kazanma ve diğer kişileri kaybetmeye zorlamadır. Kazanma, diğer kişileri aşağılama, küçük düşürme, alçaltma ve onlara hakim olma ile garantilenmiştir (Lange, 1976).

Saldırgan davranış sergileyen bireyler hem kendi duygularını ifade etmekte hem de karşısındaki kişinin duygularını ifade etmesini engelleyerek duyguların doğru bir şekilde anlaşılabilmesini engellemektedir.

Saldırganlık düzeyi yüksek olan bireyler şu şekilde davranır;

- Hiç düşünmeden başkalarını kırarak kendisini haklı çıkarmaya çalışır.
- Duygularını tanımaz.
- Başkaları adına seçim yapar, karar verir.
- Kendisini üstün görür.
- Amaca ulaşmada baş kaldırıır, kırma eğilimine girer.
- Yüksek ses tonu kullanır.
- Argo ve kaba dil kullanır.

2.6.1.3 Atılğan davranış

İnsanlara ve durumlara tepki vermenin başka bir yolu da atılğandır. Bu davranış biçimini temsil eden bireyler duygularını açıkça ifade ederler. Ancak bunu saldırgan bireyler gibi kırıcı ve düşmanca olmadan yaparlar. Görüş ve arzularını dolaysız olarak, anında ve dürüstçe belirtirler. Kendileri ve başka insanlar için iyi ve olumlu düşünürler. Başkalarının duygu ve haklarına saygı duyarlar. İnsanların düşünebilme, düşündüğünü karşısındakine iletebilme, onun düşüncelerini anlama potansiyeli toplumsal yaşamın temelini oluşturur. İnsanlar sahip oldukları bu potansiyel ölçüsünde çevresiyle olan ilişkilerinin niteliğini şekillendirerek benliğinin gelişimine de önemli

oranda katkıda bulunur. Bireyin, iletişimdeki beceri ve tutumlarına bağlı olarak kurduğu ilişkiler zaman zaman kendilerini engellenmiş, öfkeli, huzursuz gibi rahatsız edici duyguları yaşamalarına zemin hazırladığı gibi sakin, rahat, mutlu ve doyumlu bir yaşam sürmelerine de temel hazırlayabilir (Öksüz, 2004: 147-156).

- Duygularını tanır.
- Dürüştür.
- İsteddiği amaca ulaşır.
- Kendi kararlarını kendisi verir, kendi seçimlerini kendisi yapar.
- Kendisine güvenir.
- İçinden geldiği gibi akıcı bir dili vardır.
- Hem kendisini hem de başkalarını kırmamaya özen gösterir.

Atılgan bireyler diğer bireylerin hakları olduğunun bilincinde olan, bunun yanında kendi haklarını da bilip, diğer kişilerin haklarını çiğnemenin kendi haklarını kullanabilen bireylerdir (Arı, 1989). Atılgan bireye ilişkin olarak aşağıdaki ifadeler yer verilmektedir (Bozkurt, 1998).

Atılgan birey, benlik saygısından bir şey kaybetmeden, hata ve olumsuz özelliklerini kabul ve doğruluğuna inandığı konuda ısrar edebilir. Grupla olan ilişkilerinde kendini içten duygularıyla, yapmacıksız olarak anlatabilir. Zorbalık ve fiziksel güce dayanan davranışlar göstermez. Fiziksel olmayan düşmanlık ve saldırganlık duygularını açıkça ifade edebilir. Diğer bireyleri hiçbir neden yokken küçük düşürme ve cezalandırma için fırsat kollama davranışında bulunmaz. Diğer bireylerin kendisi açısından uygun olmayan dileklerini istediğinde rahatlıkla hayır diyebilir. Fensterheim ve Baer'den aktarıldığına göre, atılgan olan bireylerin dört temel özelliğinden söz edilmektedirler (Torucu, 1994).

2.6.1.4 Atılgan davranış tarzının öğeleri

Atılganlık üzerine çalışmalar yapan bilim adamları atılganlık davranışının değişik biçimlerinden söz etmektedirler. Ancak her ne kadar bazı bilim adamları atılganlığın üç biçimi olduğunu savunmuşsa da Lange ve Jakubowski'nin beş çeşit atılganlık biçiminin var olduğu yolundaki görüşleri atılganlık konusu üzerinde çalışmalar gerçekleştiren araştırmacılar tarafından genel kabul görmüş ve konu üzerinde

yürütülen daha sonraki çalışmalara ışık tutmuş bir ayırım olarak kabul edilmiştir. Söz konusu atılganlık biçimleri; temel atılganlık, empatik atılganlık artan atılganlık, “ben-dilini kullanarak atılgan davranma, karşılaştırma ya da yüzleştirme şeklinde incelenmektedir (Ker-Dinçer, 2005: 56).

Temel Atılganlık: Atılganlığın bu biçimi, inançların, duyguların ve düşüncelerin, basit ve net bir biçimde dile getirilmesini ifade etmektedir. Örneğin, sözünün kesildiği bir durumda bu atılganlık biçimini sergileyen kişi; “Özür dilerim, söylemek istediğimi tamamlamak istiyorum” şeklinde bir cümle kullanabilir (Rugancı, 2010, Tiryaki, 1999).

Empatik Atılganlık: Bu atılganlık biçiminde, etkileşimde olunan kişiye duyarlı davranılmaktadır. Genellikle iki aşaması vardır. Birinci aşamada, karşıdaki kişinin içinde bulunduğu durum ve duyguları anlaşılmasına çalışılmakta; ikinci aşamada ise, kişi kendi hakkını da gözetilen bir biçimde, bu anlayışı dile getirmektedir. Kişilerarası iletişim bazında konuya bir örnek; “Gerçekten çok meşgul olduğumu biliyorum. Ama ilişkimizin senin için de önemli olduğunu hissetmek istiyorum. Bu nedenle senden bana, yalnızca ikimizin beraber olabileceği bir zamanı ayırmanı istiyorum” şeklinde verilebilir (Rugancı, 2010, Tiryaki, 1999).

Artan Atılganlık: İletişim kurulan kişinin, sizin temel atılganlık davranışınıza tepki vermediği ve haklarınızı çiğnemeye devam ettiği zaman uygulanan bir atılganlık biçimidir. Bu noktada sergilenen atılganlık davranışının dozu artırılmakta ve hatta biraz resmileşmektedir. Artan bir atılganlık düzeyi ile kişi duygularını ve isteklerini birkaç kez, basit ve net bir biçimde dile getirdikten sonra, son sözünüzü söyleyebilir (Aydın, 1991: 25-36).

Konu örneklendirilirse (Ker-Dinçer, 2005):

“Hayır, ürünlerinden hiç birini istemediğime karar verdim.”

“Hayır, daha önce de belirttiğim gibi, ürünlerinizden almayacağım.”

“Bakın, size daha öncede iki kez söylediğim gibi, cevabım hayırdır. Sizden burayı terk etmenizi rica ediyorum.”

2.6.1.5. Ben-dili'ni kullanarak atılgan davranım

Bu atılganlık biçiminde konuşan kişi söze “ben” diye başlayarak duygularını düşüncelerini ve isteklerinin kendisine ait olduğunu vurgulamaktadır.

Bu cümleler genellikle dört bölümden oluşmaktadır (Ker-Dinçer, 2005);

Bu tür bir ifade tarzıyla, kişi hem hissettiği olumsuz duyguları içine atmamış olmakta, hem de karşısındakinin savunmaya geçip, kendisine saldırmasını engellemektedir (Ker-Dinçer, 2005).

Örneğin; “Konuşurken yüzüme bakmadığın zamanlar söyleyeceklerimi karıştırıyorum, kendimi çok kötü hissediyorum. Çünkü bana yeterince önem vermiyormuşsun gibi geliyor. Oysa beni dinlerken yüzüme bakman daha çok hoşuma gidecek.

2.7 KARAR VERME

Karar, dilimizde düşünme ve muhakeme sonunda hüküm, süreklilik, devamlılık, sebat, düzen, uygun tahmin ve benzeri anlamlar ifade eder. Kararsız ise sabırsız, sebatlı, huzursuz, değişken anlamına gelir. Kararın İngilizce ve Fransızcadaki karşılığı olan decision, Latince, kesmek, kesintiye uğratmak direnme ve muhalefeti sona erdirmek anlamına gelen decidere teriminden gelmektedir. Bu terimin kuvvetli bir iş ve hareket anlamını kapsadığı görülmektedir. Burada söz konusu iş ve hareket, kararsızlık, istikrarsızlık, sabırsızlık, dalgalanma (indecision) halini sona erdiren aksiyonu ifade etmektedir. Görülüyor ki; karar kavramı eylemden ayrılmakla beraber, gerçekte, hareketsizlik ve kararsızlık halinden eylem ve harekete geçişi ifade etmektedir (Tosun, 1992: 38).

En genel anlamıyla karar verme bir bireyi erişmeye çalıştığı hedefe götürmesi düşünülen çeşitli yollardan birini seçme işlemidir (Kuzgun, 1992: 161). Karar verme, belli bir eylem biçimine adapte olmaktır. Ne kadar küçük boyutlu olursa olsun, mantıklı, duygusal bir taahhüt altına girmektir (Çimen, 1999: 11).

Bağırkan’a göre karar verme, sonuçlandırılması zorunlu olan bir veya bir dizi sorunun tüm boyutlarıyla değerlendirilerek en uygun sonucun alınabileceği seçeneğinin belirlenmesidir (Bağırkan, 1983: 4).

Harris (1998) Karar verme ile ilgili iki tanımdan söz etmiştir; İlkinde karar verme, karar vericinin tercihlerini ve değerlerini temel alan alternatiflerin seçimi ve tanımlanması çalışmasıdır. Karar verme çeşitli olaylar hakkında göz önünde tutulan alternatiflerin seçiminde sadece bu alternatiflerin tanımlanmasını değil, aynı zamanda en uygun olan hedeflerimiz, isteklerimiz, yaşam tarzımız, değerlerimiz vb. ile birlikte gerçekleştirir. İkincisinde karar vermeyi, seçenekler arasındaki uygun seçimi yaparken şüphe ve belirsizlikleri de yeterli bir şekilde azaltma süreci olarak tanımlamıştır. Bu tanım karar vermenin bilgi toplama fonksiyonu üzerinde yoğunlaşır. Burada belirsizlikleri elemekten çok azaltmak önemlidir. Kararların çok az bir kısmı tam bir kesinlik içinde verilir. Çünkü tüm seçenekler hakkında tam bir bilgi toplamak çok nadirdir. Bu nedenle verilen her karar bir miktar risk taşır (Harris, 1998).

Karar verirken seçeneklerden en uygun olanı seçmek mecburiyetindeyiz ama tüm seçenek hakkında üst seviyede bilgi sahibi olmamız mümkün değildir. Bu yüzden içinde bulunduğumuz sosyal çevre, sosyal yapı, psikolojik durum kararımızı etkileyen etmenlerden birkaçıdır. Olumlu ve olumsuz etmenleri göz önünde bulundurarak en doğru kararı vermeye çalışırız.

Demir (1985)'e göre Karar verme, çok değişik açılardan ele alınmış ve tanımlanmış, ancak üzerinde düşünce birliğine varılarak genel bir tanım yapılamamıştır. Karar verme ile ilgili tanımların ortak özellikleri aşağıda belirtilmiştir;

- Etken eylemin seçimidir.
- Eylemi etkileyen her türlü yargıdır.
- Yapılan değerlendirmeler sonucunda hüküm verme sürecidir.
- Amaca ulaşmada, değişik davranışlar içeren alternatifler arasından etken olanın seçimi işlemidir.
- Problem çözme işlemidir.
- Olay ya da sorunlarla ilgili bilgileri yorumlayarak ve kıyaslama yaparak bir yargıya varmaktır.
- Bir süreçtir.

Birey, belli bir grup içerisinde yaşamını devam ettiren sosyal bir varlıktır. Bu yüzden içinde bulunduğu grubun psiko-sosyal içerikli bütün etkinliklerine katılmak

ve katkı getirmek durumundadır (Tosun, 1992: 308). Karar verme ise, problemleri bir duruma kolektif olarak karşılıklı bulunmak için bir sosyal stratejidir. Bilgi, düşünce, duygu ve yaratıcılığın faaliyet içinde birleştiği yerdeki psikolojik olaydır (Koçel, 2001: 113).

Bireyler günlük hayatlarında birçok karar vermek zorunda kalırlar. Gerek ihtiyaçlarımızı gidermek gerek daha üst yaşam koşullarına ulaşmak için karar verme durumuna düşeriz. Bu durumda bizi hedefe götürecekten birden fazla yol olabilir. Biz bu yollardan belirlediğimiz hedefe bizi en rahat ve kolay götürebilecek olanı seçmeye çalışırız.

Kişinin sahip olduğu bireysel farklılıkların, karar verme davranışı üzerinde etkileri vardır. Çok seçenekli karar alma süreçleri, bireyler açısından daha fazla güçlük ortaya çıkarmaktadır. Bu durum bireyde stres durumlarının yaşanmasına neden olabilmektedir. Aynı zamanda bu karar verme karmaşıklığı, bireyi karar vermede olumsuz etkilemektedir (Deniz, 2004).

2.7.1 Karar Verme İle İlgili Kuramlar

Karar verme konusundaki kuramsal görüşler daha çok ekonomik ve matematik alanında yapılan çalışmalara dayanmaktadır. Ortaya konulan ilk modellerden bazıları en iyi karara akılcı ve matematiksel bir yolla ulaşılabileceği görüşüne dayanmaktaydı (Ersever, 1996). Fakat zamanla araştırmacılar tarafından karar verme davranışını açıklamaya yönelik çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşler, daha çok karar verme davranışının farklı yönlerini açıklamaya çalışmaktadır. Raehlin (1989) karar verme alanındaki kuramsal görüşlerin bireyin seçimlerini bazı karar durumlarında gözlemesi ve bu seçimlere bakarak içsel karar verme süreci hakkında bilgi edinilmesi yoluyla belirlendiğini belirtmektedir (Akt. Alver, 2003).

Karar verme davranışına ilişkin açıklamalar yaygın olarak; Gelatt'ın karar verme modeli, Sosyal Öğrenme Kuramı, Fayda Kuramı ve Çatışma Kuramı çerçevesinde sunulmaktadır. Bu kuramların karar verme davranışına ilişkin açıklamaları, aşağıda sunulmuştur.

2.7.4 Gelatt'ın Karar Verme Modeli

Gelatt'a göre (1978) Karar verme sürecinde yordayıcı sistem, değer sistemi ve karar sistemi olmak üzere üç temel öge bulunmaktadır. Yordayıcı sistemde birey; olası eylemleri, eylemlerin olası sonuçlarını ve bu sonuçların gerçekleşme olasılıkları ile ilgili bilgi edinmek durumundadır. Değer sisteminde, birey seçeneklerin olası sonuçlarını özel olarak değerlendirmekte, karar sisteminde ise karar verme durumunun içerdiği öncelikleri ya da kuralları göz önüne almaktadır. Bu kuramsal görüşe göre birey, karar verebilmek için söz konusu sistemlerle ilgili doğru ve tam bilgiye sahip olmak durumundadır. Birey daha "iyi" bilgi sahibi oldukça daha uygun karar verebilmekte ve riski en aza indirebilmektedir (Akt. Alver, 2003).

Gelatt (1989), karar verme sürecinde "olumlu belirsizlik" kavramından da bahsetmiştir. Karar verme; bilgi, işlem ve seçim olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bireylerin karar verebilmek için sürekli bilgilerini geliştirmesi ve yeniden gözden geçirmesi gerekmektedir. Birey mantıklı bir karar stratejisi kullanarak karar verse bile toplumdaki değişim nedeniyle verdiği karar gelecekte geçerliğini yitirebilmektedir. Bu nedenle bireyin karşılaştığı belirsizlik durumuna uyum sağlayarak karar vermesi gerekmektedir. Olumlu belirsizlik kavramının kullanımında karar veren birey, gelecekte net emin olmamalı, belirsizliği olumsuz bir süreç olarak tanımlamamalı, var olan bir gerçek ve süreç olarak kabul edip inanmalıdır (Akt. Alver, 2003).

2.7.5 Krumboltz' un Kariyer Kararlarıyla İlgili Sosyal Öğrenme Kuramı

Krumboltz ve arkadaşları, karar verme için bir model geliştirmişler ve bu modeli aynı zamanda, klasik karar verme kuramını temel alarak kariyer kararlarına göre düzenlemişlerdir. Modelde kariyer kararının dört etkileyici kategorisi vardır (Mitchel ve Krumboltz, 1984). Bunlar;

- Doğuştan getirilen kabiliyetler ve özel yetenekler.
- Çevresel şartlar ve olaylar.
- Öğrenme tecrübeleri.
- Göreve yaklaşım becerileri.

Krumboltz'a göre bireyler dört faktörün etkisi altında kariyer kararını vermektedirler.

1. Genetik Özellikler ve Özel Kabiliyetler: Bireyin cinsiyet ve fiziksel özellikleri kariyer seçiminde sınırlayıcı bir etkiye sahiptir. Bunun dışında sanat, müzik, spor gibi doğuştan gelen yetenekler bireyin yaptığı mesleki tercihleri etkilemektedir. Krumboltz sosyal öğrenme kuramında, bu unsurlar ile doğrudan ilgilenmek yerine, beceri ve yeteneklerin öğrenme ile geliştirilmesi konusu üzerinde durmuştur.

2. Çevre Koşulları ve Olaylar: Birey, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik faktörlerin etkisi altındadır. Bunun dışında, deprem ve sel gibi doğal olaylar, eğitim fırsatları, eğitim sistemi, aile terbiyesi, komşuluk, teknolojik gelişmeler, yasal düzenlemeler, işe alım politikaları, toplum, mesleklerin getirileri gibi bireyin dışında gelişen olaylar da bireyin seçimlerini etkilemektedir.

3. Öğrenme Deneyimleri: Sosyal öğrenme kuramına göre bireyler daha önceden elde ettikleri deneyimlerin sonucunda kariyer tercihinde bulunurlar. Bu kurama göre öğrenmenin gerçekleşmesi için üç farklı yol vardır. Bunlardan ilki olan araçsal öğrenmeye göre; bireyin olumlu davranışlarının ödüllendirilip, olumsuz davranışlarının cezalandırılması ile bireyin ilgili bilişsel becerileri etkinlik kazanır ve öğrenme ortaya çıkar. Diğer bir öğrenme şekli olan pekiştirerek öğrenme; bireyin kendisi için anlamsız bir olayı, anlamlı bir olay ile eşleştirmesi ile ortaya çıkmaktadır. Son olarak birey yeni bir davranışı, başkalarını gözlemleyerek veya kitap, film gibi kaynaklardan etkilenecek öğrenme kazanabilir.

4. Görev Yaklaşımı Becerileri: Görev yaklaşım becerileri, bireysel özellikler, çevresel olaylar ve öğrenme deneyimleri arasında gerçekleşen etkileşimin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bireyin sahip olduğu becerileri, iş alışkanlıkları, değerleri, standartları bu etkileşim sonucunda belirgin hale gelmektedir (Krumboltz ve Mitchell, 1990, 246).

Fayda Kuramı: Baron (1994), Fayda Kuramını bir kimsenin elde ettiklerinin maksimum (en üst düzeyde) ve kaybettiklerinin de minimum (en az düzeyde) olmasına imkan tanıyacak bir temel üzerine kurmuş ve bu teorinin insan davranışlarındaki “karar ve karar vermeyi betimleyerek ifade etmeye çalışmıştır (Bar-Eli ve Raab, 2006: 519).

Baron (1994), fayda kuramını, “beklenen fayda kuramı” (expected- utility theory), “çoklu yüklemeli fayda kuramı” (multiattribute, utility, theory), ve “faydacılık” olarak üç başlık altında ele almıştır. Beklenen fayda kuramı, karar durumunda bireyin karşısına çıkan seçeneklerin sonuçlarının hangisi için yararlı olup olamayacağı ile ilgilidir. Birey alternatiflerin olası sonuçlarını ve değerlerini incelemekte, kendine en yüksek kazanç sağlayacak olana yönelmektedir. Çoklu yüklemeli fayda kuramı, farklı amaçlardan birine yönelme ile ilgilidir. Birey, en fazla yüklediği değer ile gerçekleşme olasılığı yüksek alternatifi dengeleyerek karar vermektedir. Faydacılık ise, karar anında birey için en fazla kazanç getiren eylemdir ve en yararlı olanıdır (Çolakkadıoğlu, 2003).

Çatışma Kuramı: Janis ve Mann (1977), bireyin karar verirken kullandığı stilleri ve karar verme sürecinde kullanılan bu stillerin bireydeki öz- saygı ve kaygı düzeylerini ne derecede etkilediklerini çatışma kuramında açıklamışlardır. Her bir karar verme stili, zaman baskısı ve çelişkilere çözüm bulmak amacıyla belli bir psikolojik stres düzeyi ile iç içe geçmiş durumdadır. Karar verme stilleri, çatışmasız bağlılık, çatışmasız değişim, savunucu kaçınma, aşırı uyarılmışlık, ve ihtiyatlı- seçicilik olarak beş başlık altında toplanmaktadır (Mann ve diğerleri, 1998: 325-335).

Çatışmasız bağlılıkta, mevcut durumun kendinde tehdit içeren bir unsur olmadığı algılanıyorsa verilen karara bağlı kalınır. Bu durumda birey stres yaşamayabilir veya az düzeyde stres ortaya çıkabilir. Çatışmasız değişimde ise; mevcut durumda değişmemede risk var ama değişimde risk yoksa karar veren birey değişimde risk görmez ve tüm alternatifleri dikkate almadan en önemli veya en çok önerilen kararı seçer. Savunucu kaçınma da; zor ve kişisel bir kararla karşılaşan bireyin seçim yapmasını erteleyerek, sorumluluğu başkasına yükleyerek veya olma olasılığı en düşük olan seçeneği desteklemek için bahaneler oluşturarak çatışma durumundan kaçmasıdır. Birey zaman baskısı altında karar vermek zorunda olduğu için yüksek kaygı yaşamaktadır. Aşırı uyarılmışlık da; zamanı yetersiz olan bireyin dikkatli araştırma yapmadan, olumsuzluğu en az olan alternatifi seçebilmesidir. Kısa sürede rahatlamak için ani çözüm seçeneklerini değerlendirebilir. Zaman baskısı olduğu için, çok büyük bir duygusal gerilim yaşar. Karmaşadan kurtulmayı isteyen birey, acele ve mantıksız kararlar verme eğilimindedir. İhtiyatlı karar verme de; birey dikkatlice ilgili bilgileri araştırır, tarafsız tavırla bilgileri özümser ve karar vermeden önce, alternatifleri dikkatlice değerlendirir. İhtiyatlı karar verme stilinde bireyin karar

verebilmek ve seçenekleri incelemek için yeterince zamanı vardır (Mann ve diğerleri, 1998: 325-335).

2.7.6 Karar Verme Süreci

Karar verme, kavram olarak incelendiğinde farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Örneğin karar verme, bir gereksinimi giderecek çeşitli nesnelere olduğu ya da gereksinimi gidereceği düşünülen belli bir nesneye götürecek birden fazla yol olduğu zaman yaşanan sıkıntıyı giderici bir yöneliş olarak tanımlanmaktadır (Kuzgun, 1992). Ayrıca karar verme kavramı; a) karar, eylemi etkileyen her türlü yargı; b) karar verme, insanın istediği sonuca ulaşmak için alternatifler arasından seçim yapması; c) karar verme, bir sorunu çözmek için uygulanacak yaptırımı tespit etme süreci; d) yapılan değerlendirmeler sonucunda hüküm verme süreci; e) olay ya da sorunla ilgili bilgileri yorumlayarak ve kıyaslama yaparak bir yargıya varma süreci olarak da tanımlanmaktadır.

Bu tanımlara göre karar verme, alternatifler arasından en doğru değerlendirmeyi yaparak sonuca gitme sürecidir. Bu bağlamda, karar verme dinamik bir süreçtir ve birey bu süreçte etkin rol oynamaktadır (Ersever, 1996).

Karar verme süreci bir anlamda bireyin iç dünyasında denge sağlama süreci olarak görülebilir. Karar verme durumunda olan birey, hem iç dünyasına yönelik ihtiyaçlarını, hem de çevresel beklentileri karşılamaya ve doyurmaya yöneliktir. Bunu yapabilmek için de bireyin kişisel ve çevresel kaynaklarını etkili ve olumlu bir şekilde kullanması gerekmektedir (Marco ve diğerleri, 2003: 19).

Yani karar vericinin, karar seçeneklerini değerlendirmede kullanacağı dayanakların temelini değer sisteminin oluşturduğu söylenebilir. Değerler, nesne, olay ve görüşlerin; o toplum, sınıf ve birey bakımından taşıdığı önemi belirtir. Buna göre, değerler, karar sürecinde karar vericiyi yöneltici ve bağlayıcı etki yapar. Eğer karar süreci bir değer çerçevesine sokulursa, düşüncelerimiz bir dereceye kadar sistemleşir (Bursalıoğlu, 2005: 80).

Dinklage (1968) bireyde karar verme davranışının ortaya çıkabilmesi için şu üç koşulun bulunması gerektiği vurgulanmaktadır;

- Karar verme gereksinimini ortaya çıkaran bir seçme sorununun varlığı ve bu sorunun birey tarafından hissedilmesi,
- Güçlüğü giderecek birden fazla seçeneğin bulunması,
- Bireyin seçeneklerden birine yönelme özgürlüğüne sahip olmasıdır,
- Bu koşullar sağlandığında bireyin bir karar vermesi beklenir.

Birey ne kadar iyi, doğru ve ayrıntılı bilgiye sahip olursa, farklı eylemleri uygulamaya koyduğunda, alacağı risk hakkında o derece açık bir fikre sahip olur. Seçeneklerin kişi açısından istenirlik derecesi kararın yönünü belirleyen en önemli faktördür. Steer ve Porter (1975) bir seçeneğin kişi tarafından istenebilirlik derecesinin tercihte önemli rolü olduğu görüşündedirler. Vromm (1964) ise seçme işlemini, seçenekler arasında istenilir yönleri en fazla ve istenmeyen yönleri en az ve erişme olasılığı en yüksek olana yönelme olarak tanımlamaktadır. Bireyin bir karar durumunda izlenecek yollar (seçenekler), erişilmek istenen hedeflerle bunlara erişme olasılığı ilişkisine göre yönelim değeri alırlar. Yani insanlar, seçenekler arasında, en yüksek olumlu ve en düşük olumsuz değere sahip ve gerçekleşme olasılığı en güçlü olan seçeneğe yönelirler (Akt. Kuzgun, 2000: 101).

Karar Öncesi Dönem: Öncelikle bir çatışma durumunun varlığı söz konusudur. Bu çatışma bireyde, karar vermesini güdülendiren bir gerginliğin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Karar verici durumundaki birey, bu çatışmayı yaşayarak, ideal olduğunu düşündüğü seçenekler aramaya başlamaktadır. Bu süreçte karar verici, seçenekleri ve ortaya çıkartacağı sonuçları kapsamlı bir şekilde değerlendirmektedir. Bu bilgi toplama ve değerlendirme süreci ilk başlarda yansız olarak yapılmaktadır. Daha sonra birey, elde ettiği bilgileri kendisine göre değerlendirmekte ve sıralamaya koymaktadır.

Karar Dönemi: Bu dönemde birey, karar durumuna uyum sağladıktan sonra, elinde bulunan tüm seçenekleri ideal olanla karşılaştırmakta ve elemeye başlamaktadır. Birey, ideale en yakın olduğunu düşündüğü seçeneğe yönelmekte ve bir karar verici olarak uygulamaya koyacağı kararı belirlemektedir.

Karar Sonrası Dönem: Birey, verdiği kararın uygulaması sonucunda ortaya çıkan durumun bir değerlendirme ve yorumunu yapmaktadır.

Adair (2003)'de karar verme sürecinde yararlanılabilecek beş adımlı bir yaklaşım önermektedir. Karar verme sürecinde öncelikle problemin (amacın) ortaya konulması gerektiğini vurgulamaktadır. Yapılması gereken bir sonraki adım, gerekli bilgilerin toplanmasıdır. Ulaşamadığımız kritik bilgilerin eksikliğinde karar vermenin ertelenmesi doğru bir yaklaşımdır. Daha sonra sonuca ulaşabilmek için uygun seçenekler yaratılmalıdır. Etkin karar verebilmek için en az üç ya da daha fazla olasılık yaratılmalıdır. Bütün olasılıklar çeşitli boyutları ile düşünülebilmesi için olaylara geniş bir açıdan bakılmalıdır. Karar vermede öncelikli etkinlik, seçim ölçütlerinin belirlenmesidir. Eğer bir seçenek, mutlaka olmalı (must) ölçütünü karşılamıyorsa bu seçenek elenmelidir. Tam tersi olarak eğer bir seçim sırasında temel ölçütlere (mutlaka) ulaşıyorsa bunlar gerekli olan çok fazla istenenlerdir. Üçüncü ölçüt ise olsa iyi olurdu (olabilir) ölçütleridir. Karar verme sürecindeki son adım ise verilen kararların uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesidir (Adair, 2003: 10-12).

Karar verme süreci boyunca, karar verecek olan kişinin doğru kararlar verebilmesi, karar verme sürecinin nasıl geçirdiği ile yakından ilgilidir. Carney ve Wells, (1995) karar verme konusunda bireylere düşen görevler olduğunu belirtmiştir.

Bu görevleri şu şekilde sıralamışlardır;

- Doğru, güncel ve detaylı bilgiler toplamak,
- Seçenekler için liste oluşturmak. Bir karar vermek için en az iki seçenğin olmasına dikkat etmek,
- En ince farkları ve detayları görebilme, değerlendirme ve seçenekleri belirleme,
- Seçenekleri eleme ve tek bir seçeneğe indirme,
- Karar için gereçler geliştirme,
- Kararı yeniden gözden geçirme.

2.7.7 Karar Verme Stilleri

Karar verme stili; karar verme durumunda bir kişinin yaklaşım, tepki ve eylemlerde bulunduğu duruma denir (Phillips ve diğerleri,1984: 497).

Karar verme stilini belirlemede sosyal faktörlerin etkili olabileceğini, bireylerin; aile üyelerine, arkadaşlarına, yakın çevrelerine karşı kendilerini sorumlu hissettiklerini ve böylesi sorumluluk duygusunun kararlarını etkilediği belirlenmiştir.

Dinklage (1967), tarafından ilk olarak isimlendirilen ve daha sonra birçok araştırmanın yapıldığı karar verme stratejileri şunlardır.

1. İctepisel karar vericiler: Seçenekler üzerinde yeterince düşünülmeden, içten gelindiği gibi karar verilen stratejidir. Bu kişiler karar verirken duygularının doğruya götüreceğine inanır ve hoşlarına giden seçeneğe yönelirler.

2. Kaderci karar vericiler: Bu kişiler kararlarını çevresel olay veya koşullara ya da kaderlerine bırakırlar.

3. Boyun eğici karar vericiler: Bu kişiler kendi kararlarını verirken diğer kişilerin kendileri yerine karar vermelerini isterler. Diğer kişilerin planları ile hareket etme eğilimleri vardır.

4. Erteleyici karar vericiler: Bu kişiler problemle ilgili yaklaşma biçimini ve düşüncelerini sürekli ertelerler.

5. Kararsız karar vericiler: Bu stratejide karar verenler, verdiği kararı değiştirmek istemekte ve hiçbir karardan memnun olmamaktadırlar.

6. Mantıklı karar vericiler: Bu kişiler, biliş ve duyguları arasında bazı dengelemeler ile akılcı bir yaklaşımı temel alırlar. Seçenekleri birbirleri ile karşılaştırabilmekte, birini diğerine tercih etmekte ya da her iki seçeneği eşit olarak değerlendirebilmektedirler. Mantıklı karar veren bireyler, akılcı ve sistematik bir mantıksal düzenleme becerisine sahiptirler. Kendilerine en fazla yarar getirecek olan seçeneği kabul etmekte ve risk almaktadırlar.

7. Donup kalarak karar vericiler: Bu bireyler kararın sorumluluğunu kabul ederler, fakat karara yaklaşma güçleri çok fazla olmamakta ve karar vermekte zorlanmaktadırlar.

8. Gerçekten kaçan karar vericiler: Bireylerin bir karardan kaçındığı ya da bir cevap vermede araştırmadan saptıkları stratejilerdir.

9. Riske girmek istemeyen karar vericiler: Bu stratejide karar veren bireyler, risk düzeyi en düşük olanların kavranması ile alternatifleri sürekli eleyerek hareket ederler.

10. Bağımsız karar vericiler: Bu bireyler karar verirken başka kişilerden etkilenmeden kendi kendilerine karar verirler.

Johnson (1978: 631–652), bireylerin karar verme stillerini spontan-sistemli karar verme ve içedönük-dışadönük karar verme şeklinde sınıflandırmıştır. Spontan-sistemli boyutta, bilginin nasıl edinildiği ve sürece nasıl dahil edildiği belirlenmektedir. Spontan karar verme stiline sahip bireyler anında, çabucak ve bütün olarak karar vermektedirler. Sistemli hareket eden bireyler kararlarla ilgili bilgiyi dikkatli bir şekilde toplamakta, karar verme işlemine mantıklı ve akılcı bir şekilde yaklaşmaktadırlar. İçedönük-dışadönük boyutunda ise bireylerin bilgiyi hangi özel yollarla tuttuklarından bahsedilmektedir. Dışadönük karar verme stiline sahip bireyler, karar verme süreçleriyle ilgili yüksek sesle düşünerek karar verme süreçleri hakkında konuşurlar. İçedönük stile sahip bireyler, karar verme sürecinde sessiz kalmakta ve bu süreci özel bir konu olarak değerlendirmektedirler. Johnson, bu karar verme stillerinin birbirinden farklı olduğunu ancak hiçbirinin diğerinden çok iyi ya da çok kötü olmadığını vurgulamaktadır (Akt: Osipow ve Reed, 1985).

Scott ve Bruce karar verme stillerini öğrenilmiş alışkanlık olarak açıklamışlardır. Karara ulaşılırken seçeneklerin tanımlanması ve bir karar sırasında bilgiyi düşünme miktarının stiller arasında farklılıkların anahtarının olduğunu düşünmüşlerdir. Onlara göre karar verme stili, karar verirken toplanan bilgiler ve düşünülen çeşitli alternatif durumlarıdır. Beş tür karar verme stilinden bahsetmişlerdir. (Scott ve Bruce, 1995: 818-831), Bunlar:

1. Akılcı karar verme stili: Karar verme durumunda, bireylerin karar vermesi gereken durumla ilgili araştırma ve inceleme yaparak duruma en uygun alternatifi seçmesidir. Akılcı karar verme stiline sahip bireyler, daha dikkatli bir tutum sergilerler.

2. Sezgisel karar verme: Karar verme durumlarında bireylerin içsel olarak duyguları ve sezgileri ile karar vermesidir. Sezgisel karar verme stiline sahip bireyler, diğerlerine göre daha hızlıdır ve önsezilerini kullanırlar.

3. Bağımlı karar verme: Karar verme durumlarında bireyin başkalarının tavsiyelerine ve yönlendirmelerine göre karar vermesidir. Bağımlı karar verme stiline sahip bireyler, kararlarının sorumluluklarını diğerlerine yansıtmaktadırlar.

4. Kaçınan karar verme: Karar verme durumunda bireyin karar vermemek için karardan uzaklaşmasıdır. Kaçınan karar verme stiline sahip bireyler, karar verme sorumluluğundan kaçma eğilimi gösterirler.

5. Spontan karar verme: Karar verme durumunda bireyin o andaki ve koşuldaki durumuna göre karar vermesidir. Spontan karar verme stiline sahip bireyler, kendiliğinden ve doğal sürecine göre karar verme eğilimi gösterirler.

2.7.8. Sporda Karar Verme

Karar verme üzerine yapılan araştırmalar farklı bilim allarıyla iç içedir. Karar verme, matematik, sosyoloji, tıp, siyasi bilimler, coğrafya, mühendislik, yönetim bilimleri ve psikoloji gibi pek çok farklı disiplin tarafından araştırılmıştır.

Spor dünyasının karar verme araştırmaları için en uygun alan olduğunu belirtmektedir. Çünkü spor dünyasının insanın karar ve karar verme durumuyla ilgili olan bilişsel incelendiği potansiyel bir laboratuvar olduğunu belirtmiştir. (Bar-Eli ve Raab,2006: 519).

Karar verme işlemi ile karşı karşıya kalındığında olası tüm seçeneklerin, her bir seçeneğin özelliklerinin ve olası sonuçlarının eş zamanlı olarak değerlendirilmesi çoğu zaman olanaklı değildir. Bu nedenle bu işlemler belli bir sıralamaya göre yapılır. İşlemlerin sıralaması da kararlarda derin etkiler yaratabilir (Newell ve Shanks 2004).

Sporda karar vermenin standart bir türünün olmamasına rağmen, genel olarak bazı karakteristik özelliklerinden söz edilebilir. Bunlar; sporda karar vermenin kilit özelliği doğal olmasıdır. Kesin olarak içerdiği birçok görev ile oyuncunun maç esnasında potansiyel tercih sayısı geniştir. Örneğin; bir futbolcu, sahaya çıktığında, kararlarını, sorumluluğunu ve yaratıcılığını özgürce kullanmak istiyorsa, bunları önceden öğrenilmiş olan hazır reçetelere göre yapmaz, tam aksine, oyun içinde ortaya çıkan beklenmedik ve önceden hazırlığı yapılmamış durumlarda karar vermek durumundadır (Johnson, 2006: 631–652).

İkinci olarak spor ortamında verilen kararların çoğunun dinamik olmasıdır. Yani spor ortamları zaman içinde de değişen dış dinamiklere sahiptir. Bu dinamik yapıdan dolayı sporcunun bilgi oluşturma yeteneğine ihtiyaç duyar. Sporcunun müsabaka esnasında karşı karşıya kaldığı dinamik durum (ya da durumlar) karmaşıktır ve zaman zaman ilgisiz bilgiler gerek duyabilir veya sporcunun kullanması gereken bazı

bilgiler müsabaka içerisinde çeşitli engellemelerden dolayı kullanılmayarak farklı bilgilere yönelmesi gerekebilir (Johnson, 2006 631–652).

Üçüncü olarak sportif etkinliklerdeki verilen kararlar açık davranışlar şeklinde ve yüksek derecede zaman baskısı altında verilmektedir. Bu özellik sporda karar vermenin dinamik yapısıyla alakalıdır. Sporcular tarafından yapılan çoğu davranışlar oyun halinde açık bir şekilde ortaya konulur (Johnson, 2006).

Bununla beraber spor branşlarına göre karar vermede zaman sınırlamaları farklılık gösterebilir. Golf, yelken gibi sporlara da zaman sınırlaması olmazken top oyunlarında, takım oyunlarında ve dövüş sporlarında karar vermek için zaman sınırlı olabilir (Seiller, 1997).

Rasmussen'e göre (1993), Sporda bilişsel karar verme sürecini 3 farklı tipteki karar verme davranışına bağlı olarak açıklamıştır.

Bu üç tip davranış şunlardır;

1. Yetenek- temelli (Skill-based)
2. Kural – temelli (Rule-based)
3. Bilgi – temelli (Knowledge-based)

Yetenek temelli karar, duysal motor performansı içine alır. Örneğin bilinç kontrolünün tam olmadığı bir anda hareketi etkili bir biçimde eylemi yürüten kişi verebilir. Bu bir futbolcunun topun geliş şekline göre beden pozisyonunu ani bir şekilde değiştirip uygun vuruşu yapması ile örneklendirilebilir. Kural temelli kararda davranışlar kurallar tarafından kontrol edilir. Kişi eylemi gerçekleştirirken var olan ipucu ile uygun görev arasındaki ilişkiyi açıkça belirler. Yetenek temelli ve kural temelli davranışlar arasındaki fark, birinin otomatik olarak diğerinin ise özenle gerçekleştirilmesidir. Bilgi temelli davranışlar ise daha soyut ve ayrıntılıdır. Hedef işlemlenen bilginin spesifik parçalarıdır. Böylece bilgi temelli davranışlarda olası durumların ve objelerin daha açık değerlendirmelerinin yapılması gerekmektedir (Rasmussen1993).

Gigerenzer ve Selten (2001) Sporda bilişsel karar verme sürecinin 3 aşamadan oluştuğunu ileri sürmektedir. Bu süreci Simon (1956) tarafından ortaya konulan “sınırlı rasyonellik” düşüncesine dayandırılır. Birinci aşama, basit arama kurallarının benimsenmesidir, Bilgi toplama, durum hakkında bilgi ve veri toplamayı ve gerçekte

problemin çözümünün bir karar gerektirip gerektirmediğinin belirlenmesini içerir. Örneğin, top oyununda, topu taşıyan sporcunun en iyi pas opsiyonunu belirleyebilmesi için pozisyonla ilgili bilgi edinir ve basit kuralları göz önüne getirir. İkinci aşamada karar verilmesi gerektiğinin belirlenmesi ile tasarım aşamasına geçilir. Bu aramanın sonlandırılmasını belirler. Top taşıyıcısı durumundaki sporcu, alternatifler ve kriterleri tespit edilip değerlendirilir. Son aşamada ise, basit karar kuralları bulunmaktadır. Top taşıyan sporcu, basit bir karar kuralını oyundan önce tamamlanan bir taktik planına dayandırarak karar verme işlemini gerçekleştirir (Westbury, 2003).

2.3 ALANA YÖNELİK YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

2.3.1 Mesleki Yeterlilik İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Bu bölümde, araştırma konusu ile ilgili bulunan, araştırmacıya çalışmalarında fikir veren araştırma ve tezler yer almaktadır.

Efe tarafından yapılan Eğitim Fakültesi Mezunu Olmayan İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlilikleri adlı çalışmada Eğitim fakültesi mezunu olmayan öğretmenlerin "eğitim etkinliklerinin planlanmasına ait davranışları müfettiş, yönetici ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre "Ara sıra " gerçekleştirdiği belirlenmiştir. Eğitim fakültesi mezunu olmayan öğretmenlerin kendilerini "eğitim etkinliklerinin planlanması" yönünden "Çoğunlukla" başarılı buldukları kanısına varılmıştır. Eğitim fakültesi mezunu olmayan öğretmenlerin "eğitim etkinliklerinin planlanmasına ilişkin; müfettiş, yönetici ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı, aynı görüşe sahip oldukları görülmüştür. Eğitim fakültesi mezunu olmayan öğretmenleri ile diğer denek gruplarının (müfettiş, yönetici ve sınıf öğretmenleri) görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Efe, 1998).

Çiftçili tarafından yapılan Dershane Öğretmenlerinin Öğretmen Yeterlilik Düzeyleri Ve Mesleki Doyumları Arasındaki İlişki adlı çalışmada öğretmenlerin yeterlilik düzeyleri ve mesleki doyum düzeyleri arasında, ters yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğretmen yeterlilik düzeyleri yüksek olanların, mesleki doyum düzeyleri düşük çıkmıştır. Diğer bir ifade ile mesleki doyum düzeyi yüksek olan

öğretmenlerin, öğretmen yeterlilik düzeyleri düşük olarak saptanmıştır (Çiftçili, 2007).

Ilıkan tarafından Öğretmenlerin Mesleki Ve Kişisel Yeterliklerinin Eğitim Üzerine Etkisi adlı çalışma sonucunda; öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile eğitimin etkinliği arasında $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu, yani eğitimin etkinliğini büyük ölçüde bu iki faktörün belirlediği sonucuna varılmıştır (Ilıkan, 2007).

2.3.2 Karar verme İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Kioumourtzoglou ve diğerleri (1998), yapmış oldukları çalışmada Yunan Milli Su Topu Takımında oynayan sporcularla Beden Eğitimi Bölümünde okuyan acemi su topu oyuncularının karar verme sürelerini ve doğru karar verme becerilerini kıyaslamışlardır. Araştırma sonucunda, usta (milli) sporcuların acemi (beden eğitimi öğrencileri) sporculara göre daha hızlı ve doğru karar verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın ikinci deneyinde, Yunan Milli Su Topu Takımı oyuncuları ile Beden Eğitimi Bölümünde okuyan acemi basketbolcuların karar verme süreleri ve doğru karar verme becerileri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır.

Leaper (1998), karar verme sürecinde, aynı cinsiyetten olan arkadaşlıklarla farklı cinsiyetlerden olan arkadaşlıklar arasında farklılık olup olmadığını araştırmıştır. Bu amaçla araştırmaya yaşları 18 -21 arasında değişen 25 (kız-kız) 24 (erkek-erkek) ve 24 (kız- erkek) olmak üzere 146 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya katılanlar arasında duygusal ve cinsel ilişkinin olmamasına özen gösterilmiştir. Araştırma sonucuna göre; karar verme sürecinde aynı cinsiyetten olan arkadaşlıklarla (kız- kız, erkek- erkek) farklı cinsiyette (kız- erkek) olan arkadaşlıklar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Mc Pherson (1999), yapmış olduğu çalışmada gerçek maç esnasında karar vermeyi test eden az sayıdaki deneylerden birinde yaşları 10–11, 12–13 olan deneyimli masa teniştirleri ile üniversite öğrenimine devam eden acemi teniştirlerin doğru karar verme becerilerini incelemiştir. Bu deneydeki deneyimli sporcuları rekorları ile göze çarpan 1A bölümü oyuncuları oluştururken acemiler ise tenisi kursuna yeni kayıt yaptırmış kısıtlı tenis tecrübesi olan üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Oyunculardan bir set masa tenisi oynamaları istenmiştir. Yapılan müsabakalar kameraya alınmış ve

oyuncuların karar verme düzeyleri önceden belirlenmiş set ve oyun protokolüne göre değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda sporcuların yaşları arasında bir farklılaşma görülmemiştir. Fakat deneyimli tenisçilerin, acemilere göre hem maç içinde hem de servis atışlarında daha doğru kararlar verdikleri tespit edilmiştir.

Mau (2000), tarafından yapılan Çalışmada, Tayvanlı ve Amerikalı liseye giden öğrencilerin mesleki karar verme stilleri ve karar vermede öz yeterlilik düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma sonucunda; öğrencilerin cinsiyetlerine ve farklı kültürel yapılarına göre karar vermede öz yeterlilik ve karar verme stillerinin farklı etkileşim içinde olduğunu saptamıştır. Tayvanlı ve Amerikalı öğrencilerin, akılcı ve sezgisel karar verme stillerinin anlamlı düzeyde farklılık göstermediğini, ancak bağımlı karar verme stili düzeylerinde anlamlı farklılığın olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda Tayvanlı öğrencilerin bağımlı karar verme stilleri puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu, Amerikalı öğrencilerin ise karar vermede öz yeterlilik düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Cinsiyetler açısından Amerikalı öğrencilerde karar verme stilleri ve öz yeterlilik düzeyleri arasında farklılığın olmadığını, Tayvanlı öğrencilerde kız öğrencilerin, bağımlı karar verme stilleri puanlarının, erkek öğrencilerin ise karar vermede öz yeterlilik puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Deniz (2002), üniversite öğrencilerinin karar verme stratejileri ve sosyal beceri düzeyleri, baskın ben durumları, cinsiyet, sınıf ve üniversiteye giriş puan türlerine göre ele alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Karar Stratejileri Ölçeği ve Kendini Tanımlama Envanteri kullanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre karar verme stratejilerinde önemli farklılaşma görülmezken sınıf değişkenine göre farklılaşmanın olduğu bulunmuştur. Sosyal beceri düzeylerinde ise cinsiyet değişkenine göre farklılaşma görülmüş ve sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Tasdelen (2002), öğretmen adaylarının farklı psiko-sosyal değişkenlere göre karar verme stillerini (rasyonel, sezgisel, bağımlı, kaçınma ve kendiliğinden-anlık) araştırmıştır. Araştırma sonucunda kaçınma ve kendiliğinden-anlık karar verme stili alt ölçeklerinin, rasyonel karar verme stili alt ölçeği ile arasındaki ilişkinin olumsuz, diğer boyutlar arasındaki ilişkilerin olumlu olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını gözlemlemiştir. Öğrencilerin okudukları bölümlere göre ise rasyonel karar verme

stili haricindeki stiller arasında anlamlı bir farklılık çıkmamış ancak rasyonel karar verme stilinde resim is öğretmenliği öğrencilerinin diğer bölümlerde okuyanlara göre anlamlı düzeyde düşük çıktığını saptamıştır. Ayrıca en uzun süre yaşanan yer değişkeninin, fakültelerdeki idareci ve öğretim elemanlarının değerlendirme biçimleri değişkenlerinin karar verme stilleri ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığını belirtmiştir.

2.3.3 Atılganlık İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Voltan bir araştırmasında, kendini anlatma, isteklerini elde etme ve duygularını açığa vurma konularında sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerden ve kırsal kesimden gelen üniversite öğrencilerinin, üst sosyo-ekonomik düzeye sahip şehirlerde oturan öğrencilere göre daha yetersiz ve çekingen kişilik özelliğine sahip olduklarını bulmuştur. Ayrıca bu çalışmada, deneklerin grup içindeki atılgan davranış düzeylerinin yalnız buldukları durumlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir (Voltan, 1980).

Topukçu (1982), atılganlık eğitiminin ilkökul çocuklarının atılganlık düzeyine etkisi konulu çalışmasında; atılganlık eğitiminin ilkökul düzeyinde de etkili olduğunu ortaya koymuştur. Topukçu ayrıca kırsal kesimdeki öğrencilerin, kent kesimine göre kendilerini anlatma, duygularını açığa vurma konularında daha yetersiz olduğunu belirtmiştir (Torucu, 1994).

Kapıkıran (1993) içten ve dıştan denetimliliğe sahip ergenlerin atılganlık düzeylerini araştırdığı çalışmasında; öğrencilerin denetim odağı ile atılganlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamda ilişki bulmuştur. Bu sonuca göre, içsel denetim odağına sahip ergenlerin atılganlık düzeyleri yüksektir. Kız ve erkek öğrenciler açısından kızlarda denetim odağı ile atılganlık düzeyi arasında istatistiksel anlamda ilişki bulunurken, erkeklerde anlamlı ilişki bulunmamıştır. Anlamlı çıkan diğer bir bulgu; öğrencilerin, aylık gelirleri ile atılganlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamda ilişki bulunmuştur. Aylık geliri yüksek ailelerin öğrencileri aylık geliri düşük olan ailelerin öğrencilerinden daha atılgan oldukları görülmüştür. Ayrıca anneleri orta, lise, üniversite mezunu olan ergenlerin atılganlık düzeylerinin ilkökul mezunu anneleri olan öğrencilere göre atılganlık düzeyi daha yüksek bulunmuştur.

Tegin(1990), Hacettepe Üniversitesi'nin 4 ayrı fakültesinde okuyan 265 kız ve 346 erkek katılımcıdan elde edilmiş olan verilerle, üniversite öğrencilerinin atılganlık davranış ve eğilimlerinin cinsiyet ve fakülte değişkenleri açısından karşılaştırmasını yapmıştır. Araştırmanın sonuçları; kızlarla erkekler arasında atılgan davranış açısından farklılık olmadığı ve fakülteler arasında ise Eğitim Fakültesi öğrencilerinin diğer fakültelelere oranla daha az atılgan olduklarını ortaya koymuştur.

Çulha ve Dereli (1987) araştırmalarında, atılganlık eğitimi alan grup üyelerinin atılganlık eğitim programını faydalı bulduklarını, atılganlığı daha iyi anladıklarını ve kendi atılganlıklarını geliştirdiklerini açıkladıklarını saptamışlardır. Böyle bir eğitim, kız ve erkek öğrencilerin atılganlıklarını arttırmada etkili olmuştur (Uğurluoğlu, 1996).

Önceoğlu ve Aytar (1987), lise ve üniversite öğrencilerinin atılganlık düzeylerini karşılaştırdıkları çalışmada; lise öğrencilerinin üniversite öğrencilerine oranla daha atılgan oldukları yönünde bulgular elde edilmiştir. Cinsiyetler arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır.

Arı (1989) "Üniversite Öğrencilerinin Baskın Ben Durumları ile Bazı Özlük Niteliklerinin, Ben Durumlarına Atılganlık ve Uyum Düzeylerine Etkisi" konulu çalışmayı, Selçuk Üniversitesi' nin çeşitli bölümlerinde okuyan 426 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada erkek öğrencilerin atılganlık puan ortalamaları kızlara oranla anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Kapıkıran, 1993).

Aydın ise (1991), "cinsiyet ve cinsiyet rolleri açısından atılganlık seviyesinin incelenmesi" konulu çalışmasında; üniversite öğrencilerinde cinsiyetin atılganlığı etkileyen bir faktör olmadığını belirtmiştir. Ülkemizde atılganlık kavramı ile kişilik değişkenleri arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar da bulunmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu çalışma Kick Boks hakemlerinin karar verme, atılganlık ve mesleki yeterliliklerine yönelik bir çalışmadır. Yapılan bu araştırma, mevcut durumu saptamaya yönelik genel tarama modeli ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya düzeyini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir.

3.2 ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEM GRUBU

Bu araştırmanın evreni, 2013-2014 yılı müsabaka döneminde Türkiye Kick Boks Federasyonu tarafından 6 farklı ilde organize edilen müsabakalar da görev alan Kick Boks hakemleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evreni oluşturan 517 faal kick boks hakeminden 35 kadın 115 erkek olmak üzere tesadüfi örneklem yönetimi ile elde edilen 150 kick boks hakeminden oluşturmuştur. Araştırma kapsamında alınan hakemlerin bütününe ulaşılması amaçlanmış olup dağıtılan toplam 311 hatalı ve eksik olan anketler çıkartıldığında 150 anket katılımcısına ulaşılmıştır.

Elde edilen bu verileri toplanmasına ilişkin İstanbul, Çorum, Ankara, Denizli, Adıyaman ve Gaziantep illerinde yapılan organizasyonda görev alan kick boks hakemlerinden elde edilen veriler dikkate alınmıştır.

3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırma için oluşturulan kişisel bilgi formunda araştırmaya katılan kick boks hakemlerinin; cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum, hakemlik kategorisi, aktif spor yapıp yapmama durumu ve müsabaka esnasında şiddete maruz kalma durumlarına yönelik sorular bulunmaktadır.

3.3.2 Melbourne Karar Verme Ölçeği (MKVÖ I-II)

Mann ve ark (1998), tarafından (Melbourne Decision Making Questionary) altı ülkeyi kapsayan kültürler arası bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı ve karar verme stillerini karşılaştırmak amacıyla geliştirilmiştir. İki bölümden oluşan bir ölçektir. Ölçek Deniz (2004), tarafından Türk üniversite öğrencilerinin karar verme stillerinin belirlenmesi ve diğer ülke öğrencileriyle karşılaştırmalı çalışmalar yapılması amacıyla Türkçeye uyarlanmıştır (Deniz 2004).

Melbourne Karar Verme Ölçeği iki kısımdan oluşmaktadır.

- I. Kısım: Karar vermede öz saygıyı (*kendine güven*) belirlemeyi amaçlamaktadır. 6 maddeden ve tek alt faktörden oluşmaktadır.
- II. Kısım ise karar verme stillerini belirlemeyi amaçlayan, 22 maddeden ve dört alt faktörden oluşan bir ölçektir. Bunlar;
 1. **Dikkatli Karar Verme Stili:** Bireyin karar vermeden önce özenle gerekli bilgiyi araması ve alternatifleri dikkatlice değerlendirdikten sonra seçim yapma durumudur.
 2. **Kaçıngan Karar Verme Stili:** Bireyin karar vermekten kaçınması, kararları başkalarına bırakma eğiliminde olması ve böylece sorumluluğu bir başkasına devrederek karar vermekten kurtulmaya çalışma durumudur.
 3. **Erteleyici Karar Verme Stili:** Bireyin kararı geçerli bir neden olmaksızın sürekli erteleme, geciktirme ve sürüncemede bırakma durumudur.
 4. **Panik Karar Verme Stili:** Bireyin bir karar durumu ile karşı karşıya kaldığında, kendini zaman baskısı altında hissederek aceleci davranışlar sergileyip çabuk çözümlere ulaşma çabası durumudur (Deniz 2004).

Her iki bölümde de 3'lü likert tip (Doğru=2, Biraz Doğru=1, Doğru Değil=0) cevaplama seçenekleri bulunmaktadır.

154 üniversite öğrencisine uygulanan MKVÖ I-II'nin iç tutarlılık katsayıları karar vermede öz saygı için Cronbach Alpha = .72, karar verme stili alt boyutlarından dikkatli karar verme için = .80, kaçınan karar verme için = .78, erteleyici karar verme için = .65, panik karar verme için = .71 olduğu bulunmuştur (Deniz, 2004).

3.3.3 Rathus Atılmanlık Envanteri (RAE)

Araştırma kapsamında örneklem grubu olarak seçilen kick boks hakemlerinin atılmanlık düzeyleri belirlemek için Rathus (1977) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması, Voltan (1980) tarafından yapılan 30 maddelik Rathus Atılmanlık Envanteri kullanılmıştır (86, 108). Rathus Atılmanlık Envanteri (RAE) de her madde ölçeğin yönergesinde belirtildiği şekilde +1 ile +6 arasında puanlanmakta olup, sıfır puan bulunmamaktadır. Kişinin atılmanlık puanı hesaplanırken 17 madde için (1.,2.,4.,5.,9.,11.,12.,13.,14.,15.,16.,17.,19.,23.,24.,26.,30. maddeler) verilen puanların tersi alınarak işlem yapılmaktadır (veya her maddeye verilen puan 7'den çıkarılarak elde edilen puan o madde için atılmanlık puanı olarak işleme sokulmaktadır). Diğer 13 maddeye (3.6.7.8.10.18.20.21.22.25.27.28. ve 29. maddeler) verilen puanlar tersi alınan puanlarla toplanarak deneğin atılmanlık puanı elde edilmektedir. Çekingenliğe uzanan uç +30'a, atılmanlığa uzanan uç ise 180'e ulaşmaktadır. Dolayısıyla bir deneğin RAE'nden alabileceği atılmanlık puanı 30 ile 180 puan arasında değişmektedir (6,86).

3.3.4 Mesleki Yeterlilik Ölçeği ve Türk Popülasyonuna Uyarlanması

Schyns ve Von Collani (2002) tarafından geliştirilmiş olan ve analizleri sonucunda 19 maddeden oluşan Mesleki Öz-Yeterlilik Ölçeği'nin ilk madde havuzu araştırmacıların üç farklı ölçekten elde ettikleri 20 maddeden oluşmakta ve maddelerin değerlendirilmesinde de 6'lı Likert tipi skaladan yararlanılmıştır (Schyns ve Von Collani, 2002). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması çalışmasında ilk madde havuzu ve 6'lı yerine 5 puanlı Likert tipi skaladan (5= tamamen katılıyorum; 1= hiç katılmıyorum) yararlanılmıştır.

Araştırma verilerinin, faktör yapısı ortaya çıkarmaya uygunluğunu tespit etmek amacıyla, analizlerin ilk aşamasında KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Bartlett küresellik testi uygulanmıştır. KMO testi için yazın incelendiğinde, .50'den düşük değer analiz yapmak için uygun olmayacağı, .50-.60 arası değer kötü, .60-.70 arası değer zayıf, .70-.80 arası değer orta, .80-.90 arası değer iyi, .90 ve üzeri değer ise mükemmel olduğu ifade edilmektedir. Elde edilen bulgulara bakıldığında KMO örneklem yeterlilik değerinin .80 olduğu görülmektedir. Bu da verilerin faktör çıkarmak için kullanıma uygun olduğunu göstermiştir. Bartlett küresellik testi sonucunun $p < 0.05$ olması korelasyon matrisindeki verilerin birim matrisinden farklı olduğu sonucunu verir, bu da söz konusu matristen faktör çıkarılabileceği anlamına gelir. Bu çalışma için yapılan Bartlett küresellik testi anlamlılık değerinin $p < 0.05$ olduğu görülmektedir. Faktör döndürme sonrasında, ölçeğin birinci faktörünün 4 maddeden (18, 19, 20, 11), ikinci faktörün 5 maddeden (4, 5, 7, 9, 10), üçüncü faktör dört maddeden (12, 14, 16, 17) oluşmaktadır. Birinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0.667-0.851 arasında, ikinci faktörde 0.630-0.812 arasında, üçüncü faktörde ise 0.421-0.886 arasındadır.

Mesleki Yeterlilik Ölçeği (MYÖ), 3 faktörlüdür. Önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisi ölçeğe ilişkin toplam varyansın % 23.698'ini, ikinci faktör % 20.85'ini, üçüncü faktör ise % 18.557'sini açıklamaktadır. Üç faktörün açıkladıkları toplam varyans % 63.11' dir. Üç faktörün maddelerde açıkladıkları ortak varyans yaklaşık % 48-82 arasında değişmektedir. Faktör analizi sonucu ortaya çıkan alt boyutların iç tutarlılıklarını değerlendirmek üzere yapılan Cronbach Alfa iç tutarlılık testleri sonucunda “mesleki vizyon” olarak adlandırılan birinci boyutun (maddeler: 11, 18, 19 ve 20) cronbach's alfa iç tutarlılık değeri .82, “mesleki yeterlilik” olarak adlandırılan ikinci boyutun (maddeler: 4, 5, 7, 9 ve 10) cronbach's alfa iç tutarlılık değeri .77 ve “mesleki güven” olarak adlandırılan üçüncü boyutun (maddeler: 12, 14, 16 ve 17) cronbach's alfa iç tutarlılık değeri ise .80 olarak tespit edilmiştir.

3.4 VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın amacına ulaşmak için gerekli olan verilerin toplanması konusunda 2013–2014 yılı kick boks müsabakalarının bulunduğu 6 ilde hakemler ile bire bir görüşülerek ölçeklerinin bilgilendirilmesi yapıldıktan sonra uygulanmaya başlanmıştır.

3.5 İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Elde edilen verilerin analizinde SPSS 15.0 for Windows paket programında yararlanılmıştır. Hakemler ile ilgili demografik bilgilerin değerlendirilmesinde frekans (f) ve yüzde (%) hesaplanmış ve tablolar halinde verilmiştir.

Ölçeklerden elde edilen puanların dağılımlarının normal olup olmadığını test etmek amacıyla Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri uygulanmış ve gözlem değerlerinin her iki durumda da normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır.

Dağılımın normal olmasından dolayı karar verme, atılganlık ve mesleki yeterlilik ölçek puanları ve alt boyutları açısından, hakemlerin demografik değişkenlerine bağlı bir farklılaşmanın olup olmadığını değerlendirmek için parametrik testlerden ikili gruplar için t-testi, üç veya daha fazla grup için ise ANOVA ve ilişkiye yönelik ise Pearson Correlation testi uygulanmıştır. İki den fazla bağımsız gruba ait ve birden fazla bağımlı değişkenin arasında anlamlı farklılık olup olmadığını değerlendirmek için çok yönlü varyans analizi MANOVA uygulanmıştır. Gruplar arasındaki anlamlılık $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1 KICK BOKS HAKEMLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde araştırmaya katılan Kick Boks Hakemlerinin kişisel ve mesleki bilgilerinden oluşan demografik verilerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1. Kick Boks Hakemlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	35	23,3
Erkek	115	76,7
Toplam	150	100,0

Kick Boks Hakemlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımlarına bakıldığında %76,7 erkeklerden, % 23,3'si ise kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 2. Kick Boks Hakemlerinin Medeni durum Değişkenine Göre Dağılımları

Medeni durum	N	%
Evli	94	62,7
Bekar	56	33,3
Toplam	150	100,0

Kick Boks Hakemlerinin Medeni durum Değişkenine Göre Dağılımları göz önüne alındığında evli olanların oranı % 62,7 bekâr olanların oranı ise %33,3 olarak gözükmemektedir.

Tablo 3. Kick Boks Hakemlerinin Eğitimi Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları

	f	%	
Eğitim Durumu	Ortaokul ve Lise	49	32,7
	Önlisans	31	20,7
	Lisans ve Lisansüstü	70	46,7
	Toplam	150	100,0

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların %32,7' sinin (n=49) en az lise mezunu oldukları, %20,7' sinin (n= 31) önlisans mezunu oldukları %46,7' sinin ise (n=70) lisans veya lisansüstü mezunu oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Kick Boks Hakemlerinin Hakemlik kategorileri Değişkenine Göre Dağılımları

Hakemlik kategorisi	n	%
Aday	41	22,7
Bölge	65	38,0
Milli	45	26,7
Toplam	150	100,0

Kick Boks Hakemlerinin Hakemlik dağılımları bakıldığında Aday Hakemler çalışmanın % 22,7'sini Bölgesel Hakemler %38 'lik kısmını ve Milli Hakemler ise %26,7 lik kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 5. Kick Boks Hakemlerinin Aktif Spor Yapma Durumu Göre Frekans Dağılımları

Aktif spor	n	%
Evet	127	84,7
Hayır	23	15,3
Toplam	150	100,0

Kick Boks Hakemlerinin Aktif Spor Yapıp yapmama Durumlarına Göre Dağılımlarına bakıldığında spor yapanlar çalışmanın %84,7 'lik kısmını oluştururken yapmayanlar ise %15,3'lük kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 6. Kick Boks Hakemlerinin Müsabaka Esnasında Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Dağılımları

Şiddete maruz kalma	n	%
Evet	58	38,7
Hayır	91	61,3
Toplam	150	100,0

Kick Boks Hakemlerinin Müsabaka Esnasında Şiddete Maruz Kalma Durumları göz önüne alındığında şiddete maruz kalanlar çalışmanın %38,7'lik kısmını oluşturmaktadır. Şiddete maruz kalmayanlar ise çalışmanın %61,3 kısmını oluşturmaktadır.

ÖLÇME ARAÇLARINDAN ELDE EDİLEN VERİLERE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 7. Çalışmada Kullanılan Karar Verme, Atılgnlık ve Mesleki Yeterlik Ölçekleri ve Alt Boyutlarına İlişkin Maksimum Ve Minimum Değerleri

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Ss
Mesleki Vizyon	150	1,00	5,00	3,9317	,80537
Mesleki Yeterlilik	150	2,00	5,00	3,9973	,79326
Mesleki Güven	150	2,25	5,00	3,9483	,73861
Karar Vermede Özsaygı	150	2,00	12,00	9,3600	2,22337
Dikkatli Karar Verme	150	,00	10,00	6,8667	2,40990
Kaçıngan Karar Verme	150	,00	9,00	3,4400	2,43432
Erteleyici Karar Verme	150	,00	9,00	2,7133	2,00448
Panik Karar verme	150	,00	7,00	2,3800	1,67360
Atılgnlık	150	92,00	166,00	120,8333	16,15421

Tablo 7. de elde edilen bulgurla bakıldığında Çalışmaya İlişkin Karar Verme ve Alt Boyutlarından Olan Karar Vermede Öz Saygı Dikkatli Karar Verme, Kaçıngan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme ve Panik Karar Verme ile Atılgnlık Düzeyi Dışında Mesleki Yeterlilik Ölçeği Alt Boyutlarından Mesleki Vizyon, Mesleki Yeterlilik ve Mesleki Güven Alt Boyutlarının Max. ve Min. Değerleri Verilmiştir.

Tablo 8. Kick Boks Hakemlerinin Cinsiyet Değişkenine Yönelik T- Testi Sonuçları

	cinsiyet	n	Ortalama	Ss	sd	T	P
Mesleki Vizyon	Kadın	35	3,8857	,59515	148	-,384	,064
	Erkek	115	3,9457	,86097			
Mesleki Yeterlilik	Kadın	35	3,8343	,87109	148	-1,393	,156
	Erkek	115	4,0470	,76518			
Mesleki Güven	Kadın	35	3,9500	,71177	148	,015	,986
	Erkek	115	3,9478	,74963			
Karar Vermede Özsaygı	Kadın	35	9,0857	2,13337	148	-,833	,471
	Erkek	115	9,4435	2,25245			
Dikkatli Karar Verme	Kadın	35	6,3714	2,73416	148	-1,393	,045*
	Erkek	115	7,0174	2,89409			
Kaçınan Karar Verme	Kadın	35	3,3714	2,43849	148	-,190	,820
	Erkek	115	3,4609	2,44335			
Erteleyici Karar Verme	Kadın	35	2,4286	1,55839	148	-,960	,051
	Erkek	115	2,8000	2,12008			
Panik Karar Verme	Kadın	35	2,2571	1,46213	148	-,495	,092
	Erkek	115	2,4174	1,73702			
Atılgnalık	Kadın	115	119,2000	17,25552	148	-,682	,996
	Erkek	35	121,3304	15,84947			

* $p<0.05$

Tablo 8 elde edilen bulgulara bakıldığında karar verme ölçeği alt boyutlarında dikkatli karar verme değişkeni açısından erkeklerin dikkatli karar verme düzeyleri kadınlara oranda daha yüksek olduğu bulgulanmıştır ($t=,045^*$ $p<0.05$). Elde edilen diğer bulgulara baktığımızda cinsiyet açısından mesleki vizyon, mesleki yeterlilik, mesleki güven, karar vermede öz saygı, kaçınan karara verme, erteleyici karar verme, Panik karar verme ve atılgnalık düzeyi açısında herhangi bir anlamlılık olmadığı bulgulanmıştır.

Tablo 9. Kick Boks Hakemlerinin Şiddete Maruz Kalma Durumu Değişkenine
Yönelik T- Testi Sonuçları

	Şiddete maruz kalma	n	ortalama	Ss	Sd	T	P																																																																																												
Mesleki Vizyon	Evet	58	3,9246	,84745	147	,001	,503																																																																																												
	Hayır	91	3,9245	,77859				Mesleki Yeterlilik	Evet	58	3,8862	,83192	147	-1,324	,411	Hayır	91	4,0659	,76829	Mesleki Güven	Evet	58	3,7888	,82025	147	-1,947	,061	Hayır	91	4,0385	,66345	Karar Vermede Özsaygı	Evet	58	9,2586	2,60607	147	-,398	,003*	Hayır	91	9,4176	1,96676	Dikkatli Karar Verme	Evet	58	6,4655	2,51463	147	-1,544	,556	Hayır	91	7,0989	2,32405	Kaçınan Karar Verme	Evet	58	3,3793	2,62797	147	-,195	,073	Hayır	91	3,4615	2,32526	Erteleyici Karar Verme	Evet	58	2,5862	2,27137	147	-,641	,034	Hayır	91	2,8132	1,82521	Panik Karar verme	Evet	58	2,4138	1,64407	147	,343	,589	Hayır	91	2,3187	1,66586	Atılganlık	Evet	58	121,7759	15,34520	147	,469	,957
Mesleki Yeterlilik	Evet	58	3,8862	,83192	147	-1,324	,411																																																																																												
	Hayır	91	4,0659	,76829				Mesleki Güven	Evet	58	3,7888	,82025	147	-1,947	,061	Hayır	91	4,0385	,66345	Karar Vermede Özsaygı	Evet	58	9,2586	2,60607	147	-,398	,003*	Hayır	91	9,4176	1,96676	Dikkatli Karar Verme	Evet	58	6,4655	2,51463	147	-1,544	,556	Hayır	91	7,0989	2,32405	Kaçınan Karar Verme	Evet	58	3,3793	2,62797	147	-,195	,073	Hayır	91	3,4615	2,32526	Erteleyici Karar Verme	Evet	58	2,5862	2,27137	147	-,641	,034	Hayır	91	2,8132	1,82521	Panik Karar verme	Evet	58	2,4138	1,64407	147	,343	,589	Hayır	91	2,3187	1,66586	Atılganlık	Evet	58	121,7759	15,34520	147	,469	,957	Hayır	91	120,5275	16,55989								
Mesleki Güven	Evet	58	3,7888	,82025	147	-1,947	,061																																																																																												
	Hayır	91	4,0385	,66345				Karar Vermede Özsaygı	Evet	58	9,2586	2,60607	147	-,398	,003*	Hayır	91	9,4176	1,96676	Dikkatli Karar Verme	Evet	58	6,4655	2,51463	147	-1,544	,556	Hayır	91	7,0989	2,32405	Kaçınan Karar Verme	Evet	58	3,3793	2,62797	147	-,195	,073	Hayır	91	3,4615	2,32526	Erteleyici Karar Verme	Evet	58	2,5862	2,27137	147	-,641	,034	Hayır	91	2,8132	1,82521	Panik Karar verme	Evet	58	2,4138	1,64407	147	,343	,589	Hayır	91	2,3187	1,66586	Atılganlık	Evet	58	121,7759	15,34520	147	,469	,957	Hayır	91	120,5275	16,55989																				
Karar Vermede Özsaygı	Evet	58	9,2586	2,60607	147	-,398	,003*																																																																																												
	Hayır	91	9,4176	1,96676				Dikkatli Karar Verme	Evet	58	6,4655	2,51463	147	-1,544	,556	Hayır	91	7,0989	2,32405	Kaçınan Karar Verme	Evet	58	3,3793	2,62797	147	-,195	,073	Hayır	91	3,4615	2,32526	Erteleyici Karar Verme	Evet	58	2,5862	2,27137	147	-,641	,034	Hayır	91	2,8132	1,82521	Panik Karar verme	Evet	58	2,4138	1,64407	147	,343	,589	Hayır	91	2,3187	1,66586	Atılganlık	Evet	58	121,7759	15,34520	147	,469	,957	Hayır	91	120,5275	16,55989																																
Dikkatli Karar Verme	Evet	58	6,4655	2,51463	147	-1,544	,556																																																																																												
	Hayır	91	7,0989	2,32405				Kaçınan Karar Verme	Evet	58	3,3793	2,62797	147	-,195	,073	Hayır	91	3,4615	2,32526	Erteleyici Karar Verme	Evet	58	2,5862	2,27137	147	-,641	,034	Hayır	91	2,8132	1,82521	Panik Karar verme	Evet	58	2,4138	1,64407	147	,343	,589	Hayır	91	2,3187	1,66586	Atılganlık	Evet	58	121,7759	15,34520	147	,469	,957	Hayır	91	120,5275	16,55989																																												
Kaçınan Karar Verme	Evet	58	3,3793	2,62797	147	-,195	,073																																																																																												
	Hayır	91	3,4615	2,32526				Erteleyici Karar Verme	Evet	58	2,5862	2,27137	147	-,641	,034	Hayır	91	2,8132	1,82521	Panik Karar verme	Evet	58	2,4138	1,64407	147	,343	,589	Hayır	91	2,3187	1,66586	Atılganlık	Evet	58	121,7759	15,34520	147	,469	,957	Hayır	91	120,5275	16,55989																																																								
Erteleyici Karar Verme	Evet	58	2,5862	2,27137	147	-,641	,034																																																																																												
	Hayır	91	2,8132	1,82521				Panik Karar verme	Evet	58	2,4138	1,64407	147	,343	,589	Hayır	91	2,3187	1,66586	Atılganlık	Evet	58	121,7759	15,34520	147	,469	,957	Hayır	91	120,5275	16,55989																																																																				
Panik Karar verme	Evet	58	2,4138	1,64407	147	,343	,589																																																																																												
	Hayır	91	2,3187	1,66586				Atılganlık	Evet	58	121,7759	15,34520	147	,469	,957	Hayır	91	120,5275	16,55989																																																																																
Atılganlık	Evet	58	121,7759	15,34520	147	,469	,957																																																																																												
	Hayır	91	120,5275	16,55989																																																																																															

*p<0.05

Tablo 9. Elde edilen bulgulara göre Kick Boks Hakemlerinin Şiddete Maruz Kalma Durumu göz önüne alındığında şiddete maruz kaldığını ifade eden hakemlerin karar verme öz saygı düzeylerinin şiddete maruz kalmadığını ifade eden hakemlere oranla daha düşük düzeyde olduğu bulgulanmıştır(t=,003* P<0.05). Elde edilen diğer bulgulara baktığımızda cinsiyet açısından mesleki vizyon, mesleki yeterlilik, mesleki güven, dikkatli karar vermede, kaçınan karara verme, erteleyici karar verme, Panik karar verme ve atılganlık düzeyi açısından herhangi bir anlamlılık olmadığı bulgulanmıştır.

Tablo 10. Kick Boks Hakemlerinin Medeni Durum Değişkenine Yönelik T- Testi Sonuçları

	Medeni Durum	n	ortalama	Ss	Sd	T	P
Mesleki Vizyon	Evli	94	4,0186	,87105	142	1,893	,061
	Bekar	50	3,7700	,67733			
Mesleki Yeterlilik	Evli	94	4,1851	,70771	142	3,738	,000*
	Bekar	50	3,6800	,80407			
Mesleki Güven	Evli	94	4,0160	,72291	142	1,422	,158
	Bekar	50	3,8300	,76003			
Karar Vermede Özsaygı	Evli	94	9,7553	1,93266	142	2,354	,021*
	Bekar	50	8,8200	2,43017			
Dikkatli Karar Verme	Evli	94	7,0745	2,38832	142	1,307	,194
	Bekar	50	6,5200	2,44315			
Kaçınan Karar Verme	Evli	94	3,0000	2,54423	142	-3,028	,003*
	Bekar	50	4,1800	2,03731			
Erteleyici Karar Verme	Evli	94	2,4468	2,14334	142	-1,814	,072
	Bekar	50	3,0200	1,59706			
Panik Karar verme	Evli	94	2,2340	1,70026	142	-1,172	,244
	Bekar	50	2,5600	1,52744			
Atılgnlık	Evli	94	123,1702	15,85596	142	2,071	,081
	Bekar	50	117,4200	15,88362			

*p<0.05

Tablo 10. Elde edilen bulgulara göre Kick Boks Hakemlerinin medeni durumları göz önüne alındığında hakemlerin karar verme öz saygı düzeyi ($t=,021^*$ $p<0.05$), kaçınan karar verme ($t=,003^*$ $p<0.05$) ve mesleki yeterlilik ($t=,000^*$ $p<0.05$) düzeylerine bakıldığında anlamlı farklılık olduğu bulgulanmıştır. Elde edilen diğer bulgulara baktığımızda cinsiyet açısından mesleki vizyon, mesleki güven, dikkatli karar vermede, erteleyici karar verme, panik karar verme ve atılgnlık düzeyi açısından herhangi bir anlamlılık olmadığı bulgulanmıştır.

Tablo 11. Kick Boks Hakemlerinin Hakemlik Kategorisi Değişkenine Yönelik ANOVA-Test Sonuçları

	Hakemlik Kategorisi	n	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalama sı	F	P	Fark
Mesleki Vizyon	a) Aday	41	6,092	2	3,046			
	b) Bölgesel	65	73,797	128	,577	5,283	,006*	a-c b-c
	c) Milli	45	79,888	130				
Mesleki Yeterlilik	a) Aday	41	8,092	2	4,046			
	b) Bölgesel	65	64,755	128	,506	7,998	,001*	a-c b-c
	c) Milli	45	72,847	130				
Mesleki Güven	a) Aday	41	3,042	2	1,521			
	b) Bölgesel	65	69,038	128	,539	2,820	,063	
	c) Milli	45	72,080	130				
Karar Vermede Özsaygı	a) Aday	41	40,503	2	20,251			
	b) Bölgesel	65	572,245	128	4,471	4,530	,013*	a-c
	c) Milli	45	612,748	130				
Dikkatli Karar Verme	a) Aday	41	12,369	2	6,185			
	b) Bölgesel	65	647,356	128	5,057	1,223	,298	
	c) Milli	45	659,725	130				
Kaçınan Karar Verme	a) Aday	41	74,935	2	37,468			
	b) Bölgesel	65	745,599	128	5,825	6,432	,002*	a-c
	c) Milli	45	820,534	130				
Erteleyici Karar Verme	a) Aday	41	51,837	2	25,918			
	b) Bölgesel	65	469,079	128	3,665	7,072	,001*	a-c
	c) Milli	45	520,916	130				
Panik Karar Verme	a) Aday	41	12,078	2	6,039			
	b) Bölgesel	65	353,708	128	2,763	2,185	,117	
	c) Milli	45	365,786	130				
Atılgnlık	a) Aday	41	2771,601	2	1385,8			
	b) Bölgesel	65	32547,57	128	254,27	5,450	,005*	a-c b-c
	c) Milli	45	35319,17	130				

*p<0.05

Tablo 11. Elde edilen sonuçlara bakıldığında Kick Boks Hakemlerinin Hakemlik Kategorisi göz önüne alındığında mesleki vizyon(p<006*), mesleki yeterlilik (p<001*), karar vermede özsaygı(p<0013*), kaçınan karar verme(p<002*), erteleyici karar verme (p<001*) ve atılgnlık (p<005*) düzeylerinde anlamlı farklılık olduğu (p<0.05) değerlerinde bulgulanmıştır. Mesleki güven, dikkatli karar verme

ve panik karar verme düzeylerinde ise herhangi bir anlamlılık olmadığı bulgulanmıştır.

Tablo 12. Kick Boks Hakemlerinin Karar Verme ve Karar Vermede Özsaygı Mesleki Yeterlilik ve Atılgan Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları

		Mesleki Vizyon	Mesleki Yeterlilik	Mesleki Güven	Karar Vermede Özsaygı	Dikkatli Karar Verme	Kaçıngan Karar Verme	Erteleyici Karar Verme	Panik Karar verme
Mesleki Yeterlilik	r	,628**							
	p.	,000							
	n	150	150						
Mesleki Güven	r	,636**	,649**						
	p	,000	,000						
	n	150	150	150					
Karar Vermede Özsaygı	r	,453**	,577**	,504**					
	p	,000	,000	,000					
	n	150	150	150	150				
Dikkatli Karar Verme	r	,411**	,503**	,369**	,561**				
	p	,000	,000	,000	,000				
	n	150	150	150	150	150			
Kaçıngan Karar Verme	r	-,251**	-,332**	-,401**	-,440**	-,173*			
	p	,002	,000	,000	,000	,034			
	n	150	150	150	150	150	150		
Erteleyici Karar Verme	R	-,300**	-,329**	-,429**	-,397**	-,214**	,689**		
	p	,000	,000	,000	,000	,009	,000		
	n	150	150	150	150	150	150	150	
Panik Karar Verme	r	-,357**	-,364**	-,344**	-,450**	-,225**	,600**	,563**	
	p	,000	,000	,000	,000	,006	,000	,000	
	n	150	150	150	150	150	150	150	150
Atılganlık	r	,280**	,409**	,350**	,457**	,382**	-,520**	-,447**	-,434**
	p	,001	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	150	150	150	150	150	150	150	150

* p<0.05 ** p<0.01

Tablo 12. Elde edilen verilere bakıldığında Pearson Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre karar verme özsaygı, dikkatli karar verme, kaçıngan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme, atılganlık, mesleki güven, mesleki yeterlilik ve mesleki vizyon alt boyutlarına bakıldığında bütün alt boyutlar arasında ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Tablo 13. Kick Boks Hakemlerinin Aylık Gelir Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

	Aylık gelir grupları	n	Ortalama	Standart sapma	standart hata	t	p
Mesleki Vizyon	0-1999 tl	73	3,80	0,80	0,09	-1,97	0,05
	2000 tl ve üstü	77	4,06	0,79	0,09		
Mesleki Yeterlilik	0-1999 tl	73	3,90	0,77	0,09	-1,45	0,15
	2000 tl ve üstü	77	4,09	0,80	0,09		
Mesleki Güven	0-1999 tl	73	3,89	0,75	0,09	-0,99	0,32
	2000 tl ve üstü	77	4,01	0,73	0,08		
Karar Vermede Özsaygı	0-1999 tl	73	9,14	2,16	0,25	-1,20	0,23
	2000 tl ve üstü	77	9,57	2,27	0,26		
Dikkatli Karar Verme	0-1999 tl	73	6,86	2,46	0,29	-0,02	0,99
	2000 tl ve üstü	77	6,87	2,38	0,27		
Kaçınan Karar Verme	0-1999 tl	73	3,59	2,30	0,27	0,73	0,47
	2000 tl ve üstü	77	3,30	2,56	0,29		
Erteleyici Karar Verme	0-1999 tl	73	2,89	1,78	0,21	1,05	0,29
	2000 tl ve üstü	77	2,55	2,19	0,25		
Panik Karar Verme	0-1999 tl	73	2,44	1,65	0,19	0,41	0,68
	2000 tl ve üstü	77	2,32	1,70	0,19		

*p<0.05

Tablo 13. Elde edilen bulgulara göre Kick Boks Hakemlerinin gelir düzeyleri göz önüne alındığında hakemlerin mesleki vizyon, mesleki yeterlilik, mesleki güven, karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme açısından herhangi bir anlamlılık olmadığı bulgulanmıştır.

Tablo 14. Eğitim durumu ve yaşın algılanan mesleki yeterliliğe etkisine ilişki çok yönlü varyans analizi MANOVA testi sonuçları

		Serbestlik derecesi	Sıra ortalaması	F	p
Eğitim Durumu	Mesleki Vizyon	2	3,824	6,741	,002*
	Mesleki Yeterlilik	2	,636	1,081	,342
	Mesleki Güven	2	,555	1,015	,365
Yaş	Mesleki Vizyon	2	,660	1,163	,315

	Mesleki Yeterlilik	2	1,637	2,784	,065
	Mesleki Güven	2	,448	,819	,443
Eğitim Durumu * Yaş	Mesleki Vizyon	4	2,387	4,208	,003*
	Mesleki Yeterlilik	4	,506	,861	,489
	Mesleki Güven	4	,724	1,325	,264
Hata	Mesleki Vizyon	139	,567		
	Mesleki Yeterlilik	139	,588		
	Mesleki Güven	139	,547		
Toplam	Mesleki Vizyon	148			
	Mesleki Yeterlilik	148			
	Mesleki Güven	148			

***p<0,01**

Çok yönlü varyans analizi (MANOVA) test sonuçlarına göre eğitim durumunun algılanan mesleki yeterliliğe etkisinin mesleki vizyon alt boyutunda anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır (p=,002; p<0,01). Analiz sonuçları yaşın algılanan mesleki yeterliliğe tek başına olan etkisinin anlamlı olmadığını gösterirken eğitim durumu*yaş değişkenlerinin algılanan mesleki deneyime ortak etkisinin ise anlamlı olduğunu göstermektedir (p=0,003; p<0,01). İkinci aşama Tukey test sonuçlarına göre var olan farklılıkların lise ve yüksekokul mezunu katılımcılar arasında olduğu anlaşılmaktadır. Tanımlayıcı MANOVA sonuçları incelendiğinde ise bu farklılığın 41 > yaş grubuna dâhil lise mezunlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Yani yaşça büyük lise mezunlarının algıladıkları mesleki yeterlilikleri mesleki vizyon alt boyutunda diğer katılımcılardan anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.

5.1 TARTIŞMA SONUÇ

Bu bölümde Çalışmadan elde edilen bulguların literatür bilgileri ışığında tartışılması amaçlanmıştır. Kick boks hakemlerinin karar verme ve karar vermede öz saygı, mesleki yeterlilik düzeyleri ve atılganlık düzeylerine ilişkin yapılan t-testi, Anova, Manova ve korelasyona ilişkin bulguların yorumsal tartışması yapılacaktır.

Tablo 8’de kick boks hakemlerine yönelik elde edilen bulgulara bakıldığında karar verme ölçeği alt boyutlarında dikkatli karar verme değişkeni açısından erkeklerin dikkatli karar verme düzeyleri kadınlara oranda daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Elde edilen diğer bulgulara baktığımızda ise cinsiyet değişkeni açısından mesleki vizyon, mesleki yeterlilik, mesleki güven, karar vermede öz saygı, kaçınan karara verme, erteleyici karar verme, Panik karar verme ve atılganlık düzeyi açısından herhangi bir anlamlılık olmadığı bulgulanmıştır. Böyle bir sonuç ortaya çıkmasında kick boks sporunun daha çok erkeklere hitap eden bir tarzının olmasından dolayı olabileceği düşünülebilir. İlgili literatür araştırması yapıldığında Eraslan (2012) tarafından üniversite öğrencilerine yönelik yapmış olduğu çalışmaya bakıldığında cinsiyet değişkeni açısından dikkatli karar verme alt boyutunun çalışmamızla paralellik gösterdiği görülmektedir. Yine Gücray (2001) tarafından ergenlere yönelik ve Radford ve diğerleri (1993), tarafından üniversite öğrencilerine yönelik yapmış oldukları çalışmalar da karar verme stilleri arasındaki anlamlık olduğu bulgulanmıştır. Fakat literatür bilgileri bakıldığında: Sinangil (1993), üniversite öğrencilerine, Leaper (1998), kız ve erkek öğrencilere, Deniz (2002), üniversite öğrencilerinin yönelik, Tasdelen (2002), öğretmen adaylarına, Alver (2003), çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan memurlara ve Tekin ve diğerleri (2008)’nin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, özel yetenek sınavlarına giren öğrencilere yönelik yapmış oldukları çalışmalarda karar verme ve karar vermede öz saygı alt boyutlarına ilişkin cinsiyet açısından herhangi bir anlamlı farklılık olmadığını bulgulamışlardır. Mau (2000), ise Tayvanlı öğrencilerde kız öğrencilerin, bağımlı karar verme stilleri puanlarının, erkek öğrencilerin ise karar vermede öz yeterlilik puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Tablo 9’da Kick boks hakemlerine yönelik elde edilen bulgulara bakıldığında Kick Boks Hakemlerinin Şiddete Maruz Kalma Durumu göz önüne alındığında şiddete maruz kaldığını ifade eden hakemlerin karar verme öz saygı düzeylerinin şiddete maruz kalmadığını ifade eden hakemlere oranla daha düşük düzeyde olduğu bulgulanmıştır. Elde edilen diğer bulgulara baktığımızda cinsiyet açısından mesleki vizyon, mesleki yeterlilik, mesleki güven, dikkatli karar vermede, kaçınan karara verme, erteleyici karar verme, Panik karar verme ve atılganlık düzeyi açısından herhangi bir anlamlılık olmadığı bulgulanmıştır. Yani kick boks hakemlerinin müsabaka esnasında şiddete maruz kalmalarının kendi karar verme öz saygı

düzeylerinde düşüş yaşadıklarını ifade etmektedir. Bir bireyin şiddete maruz kalması kendi öz saygı düzeyinde de eksiklikler yaşamasına sebebiyet verebileceğini görebiliriz. Gürpınar & Güven'nin (2011) yapmış oldukları çalışmaya bakıldığında hakemlere yönelik yapılan sportmenlik dışı davranışların hakemlerin olumsuz yönde etkileyip daha fazla duyarlı algı içinde oldukları bununda sebebinde yanlış kararlar verme nedenlerinden dolayı taraftarlar, antrenörler ve sporcular tarafından hakemlere nükesildiğini ifade etmektedirler. Tenenbaum ve Eli (1993) göre ise spor hakemliğinin anlık karar verme mekanizması olduğunu ve hakemlerin kendilerince kazanılan deneyim ile öz güven sonucunda başarıya ulaşabileceklerini ifade etmişlerdir. Kısacası bir hakemin tecrübesinin fazla olması özgüveninde yüksek olmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda daha az yanlış kararlar verip sporcu taraftar ve antrenörlerden gelebilecek psikolojik veya temassal şiddete yönelik kendilerine koruyabilmektedirler. Nevill ve ark (2000) yapmış oldukları çalışmada, hakemlerin yoğun taraftar baskısı altına girip psikolojik baskıya maruz kaldığında, deplasman takımlarının oyuncularının oyundan atılması ve ev sahibi takımlarının penaltı kazanması gibi avantajları, seyirci sayısının fazla olduğu takım lehine kullandıklarını belirtmişlerdir. Kısacası her türlü şiddet altına kalan hakemlerin karar vermede problem yaşadıkları düşünülmektedir.

Tablo 10'da Kick boks hakemlerine yönelik elde edilen bulgulara göre Kick Boks Hakemlerinin medeni durumları göz önüne alındığında hakemlerin karar verme öz saygı düzeyi, kaçınan karar verme ve mesleki yeterlilik düzeylerine bakıldığında anlamlı farklılık olduğu bulgulanmıştır. Elde edilen diğer bulgulara baktığımızda cinsiyet açısından mesleki vizyon, mesleki güven, dikkatli karar vermede, erteleyici karar verme, Panik karar verme ve atılganlık düzeyi açısından herhangi bir anlamlılık olmadığı bulgulanmıştır. Medeni durum değişkeni göz önüne alındığında bekar hakemlerin karar verme öz saygı düzeyin evli hakemlere oranla daha daha düşük olduğu bulgulanmıştır. Uzunoğlu (2008) futbol hakemlerine yönelik yapmış olduğu çalışmada bekar hakemlerin karar verme öz saygı puan ortalamalarının düşük düzeyde olduğunu bulgulanmıştır. Gacar (2011) beden eğitimi ve spor öğretmenlerine yönelik yapmış olduğu çalışmada ise çalışmamızla ters oranda bir sonuç bulunduğu görülmektedir.

Medeni durum değişkeni göz önüne alındığında bekâr hakemlerin kaçınan yaklaşım düzeyinin evli hakemlere oranla daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Gacar (2011)

beden eğitimi ve spor öğretmenlerine yönelik yapmış olduğu ve Uzunoglu (2008) yapmış olduğu Türk futbol hakemlerinin karar verme stillerinin klasmanlarına ve bazı değişkenlere göre incelenmesi isimli çalışmasında futbol hakemlerinin medeni durumları ile kaçınan puan ortalamaları ele alındığında, evli hakemlerin puan ortalamalarının, bekâr hakemlerin puan ortalamalarından düşük olduğu bulgulamışlardır. Yapılan bu çalışmalar ile bulgularımız örtüşmektedir.

Medeni durum değişkeni göz önüne alındığında bekâr hakemlerin mesleki yeterlilik düzeyleri açısından evli hakemlere oranla daha düşük olduğu bulgulanmıştır. Dinç (2013) hakemlere yönelik yapmış olduğu çalışmada ve Koparan ve ark. (2011) tarafından beden eğitimi öğretmenlerine yönelik yapmış oldukları çalışmada medeni durumun mesleki yeterlilik açısından anlamlı olmadığını bulgulamışlardır.

Tablo 11. Elde edilen sonuçlara bakıldığında Kick Boks Hakemlerinin Hakemlik Kategorisi göz önüne alındığında mesleki vizyon, mesleki yeterlilik, karar vermede özsaygı, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve atılganlık düzeylerinde anlamlı farklılık olduğu değerlerinde bulgulanmıştır. Mesleki güven, dikkatli karar verme ve panik karar verme düzeylerinde ise herhangi bir anlamlılık olmadığı bulgulanmıştır.

Kick boks hakemlerinin klasmanlarına göre mesleki vizyon düzeylerine yönelik yapmış olduğumuz istatistiği verilere göre Aday hakem ve Bölgesel hakemlerin Milli hakemlere göre mesleki vizyon düzeylerinin daha düşük olduğu bulgulanmıştır. Dinç (2013) hakemlere yönelik yapmış olduğu çalışmada hakemlerin klasmanlarına göre mesleki vizyon düzeylerinde anlamlı farklılık bulgulayamamıştır. Fakat klasmanı düşük hakemlerin mesleki vizyon ortalamalarının klasmanı yüksek olan hakemlere oranla daha düşük olduğunu bulgulamışlardır.

Yine Kick boks hakemlerinin klasmanlarına göre mesleki yeterlilik düzeylerine yönelik yapmış olduğumuz istatistiği verilere göre Aday hakem ve Bölgesel hakemlerin Milli hakemlere göre mesleki vizyon düzeylerinin daha düşük olduğu bulgulanmıştır. Kısacası mesleki vizyon eksikliği olan hakemlerin mesleki yeterlilikte eksiklikler çektiğini söyleyebiliriz. Dinç (2013) hakemlere yönelik yapmış olduğu çalışmada hakemlerin klasmanlarına göre mesleki yeterlilik düzeyleri açısından klasmanı düşük olanların aleyhine yönelik ortalama puanların daha düşük olduğunu bulgulanmıştır.

Kick boks hakemlerinin klasmanlarına göre karar vermede öz saygı düzeylerinin bakıldığında aday hakemlerin milli hakemlere oranla karar vermede öz saygı düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Brown ve Mann (1991) yapmış oldukları araştırmada, özsaygısı yüksek olan bireylerin karar verme davranışında daha yeterli ve yetenekli olduklarını ayrıca karar verirken daha sistematik ve ayrıntılı düşündüklerini belirtmişlerdir. Güçray (2003), düşük özsaygıya sahip bireylerin sistemli ve mantıklı bir şekilde değerlendirme yapıp karar vermesini engellediğini buna rağmen benlik saygısı yüksek bireylerin ise, karar verirken daha az zorlandıklarını ve daha az stres yaşadıklarını tespit etmiştir.

Kick boks hakemlerinin klasmanlarına göre kaçınan karar verme yaklaşımı ile erteleyici karar verme yaklaşımlarına baktığımızda aday hakemlerin milli hakemlerden daha fazla kaçınan yaklaşım içinde karar verdikleri bulgulanmıştır. Yani kaçınan yaklaşım içinde bulunan hakemlerin yaşamış oldukları tecrübesizliklerden dolayı veya kendileri hakemlik mesleğinin inceliklerin vermemelerinden dolayı kaçınan yaklaşım içinde bulunmaları erteleyici karar vermeye ittiği düşünülebilir. Uzunoğlu (2008) yapmış olduğu Türk futbol hakemlerinin karar verme stillerine yönelik yapmış olduğu çalışmada hakemlerin klasmanları arasındaki farkın kaçınan karar verme yaklaşımına etki ettiğini bulgulanmıştır. Yapılan bu çalışmayla bulgularımız paralellik göstermektedir. Yine Gacar (2011) tarafında akademisyenlere yönelik yapmış olduğu çalışmada akademik unvanı küçük olan akademisyenlerin erteleyici yaklaşım düzeylerinin daha fazla olduğunu bulgulanmıştır.

Kick boks hakemlerinin klasmanlarına göre atılganlık düzeylerine bakıldığında milli hakemlerin atılganlık düzeylerinin aday ve bölgesel hakemlere oranla da yüksek olduğu bulgulanmıştır. Hakemlerin klasman düzeyi arttıkça atılganlık düzeyinin de arttığı görülmektedir. Gacar (2011) tarafından Öğretim elemanlarına yönelik yapmış olduğu çalışmada akademik unvan değişkenleri ile atılganlık puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı ancak akademik unvan yükseldikçe atılganlık düzeylerinde de pozitif yönde yükselme olduğunu bulgulanmıştır. Yapılan bu çalışmaya baktığımızda bulgusal anlamda çalışmamızla uyduğu görülmektedir.

Tablo 12. Elde edilen verilere bakıldığında hakemlerinin Korelasyon sonuçlarına göre karar verme özsaygı, dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme, atılganlık, mesleki güven, mesleki yeterlilik ve

mesleki vizyon alt boyutlarına bakıldığında bütün alt boyutlar arasında ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Mesleki yeterlilik ile mesleki vizyon, mesleki güven, atılganlık, karar vermede öz saygı, dikkatli karar verme aralarında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunurken, kaçından karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme düzeyleri arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Mesleki güven ile Mesleki yeterlilik, mesleki vizyon, atılganlık, karar vermede öz saygı, dikkatli karar verme arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunurken, kaçından karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme düzeyleri arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Mesleki vizyon ile Mesleki yeterlilik, mesleki güven, karar vermede öz saygı, dikkatli karar verme arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunurken, kaçından karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme ve atılganlık düzeyleri arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Karar vermede öz saygı ile mesleki yeterlilik, mesleki vizyon, atılganlık, mesleki güven ve dikkatli karar verme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanırken, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme düzeyleri arasında ise negatif yönde bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Dikkatli karar verme ile mesleki yeterlilik, mesleki vizyon, atılganlık, mesleki güven ve karar vermede öz saygı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanırken, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme düzeyleri arasında ise negatif yönde bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Atılganlık ile mesleki yeterlilik, mesleki vizyon, karar vermede öz saygı, mesleki güven ve dikkatli karar verme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanırken, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme düzeyleri arasında ise negatif yönde bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Kaçınan yaklaşım ile mesleki yeterlilik, mesleki vizyon, karar vermede öz saygı, mesleki güven ve dikkatli karar verme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanırken, Erteleyici karar verme ve panik karar verme arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki içinde olduğu bulgulanmıştır.

Erteleyici karar verme ile mesleki yeterlilik, mesleki vizyon, karar vermede öz saygı, mesleki güven ve dikkatli karar verme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanırken, kaçınan yaklaşım ve panik karar verme arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki içinde olduğu bulgulanmıştır.

Kaçınan yaklaşım ile mesleki yeterlilik, mesleki vizyon, karar vermede öz saygı, mesleki güven ve dikkatli karar verme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanırken, erteleyici karar verme ve panik karar verme arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki içinde olduğu bulgulanmıştır.

Panik karar verme ile mesleki yeterlilik, mesleki vizyon, karar vermede öz saygı, mesleki güven ve dikkatli karar verme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanırken, erteleyici karar verme ve kaçınan yaklaşım arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki içinde olduğu bulgulanmıştır.

5.2 ÖNERİ

5.2.1 Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

Kick boks hakemlerine yönelik elde edilen bulgulara bakıldığında dikkatli karar verme değişkeni açısından erkeklerin dikkatli karar verme düzeyleri kadınlara oranda daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Federasyonda görev alan bayan hakemlerin dikkatli karar verme düzeylerini yükseltmek için hakemlik gelişim seminerleri düzenlenebilir.

Kick boks hakemlerine yönelik elde edilen bulgulara bakıldığında kick boks hakemlerinin şiddete maruz kalma durumu göz önüne alındığında şiddete maruz kaldığını ifade eden hakemlerin karar verme öz saygı düzeylerinin şiddete maruz kalmadığını ifade eden hakemlere oranla daha düşük düzeyde olduğu bulgulanmıştır. Hakemlerin şiddete maruz kalmaları müsabaka öncesinde, esnasında ve sonrasında hakemi olumsuz yönde etkilediği için federasyon bu yöndeki çalışmalara önem vermelidir.

Şiddetin karar vermeyi olumsuz etkilediğini sporcu ve antrenörlere eğitim seminerleri ile bilgilendirmelidir. Şiddet uygulayanlar hakkında cezai işlem uygulamalı. Uygulanan cezai işlemde şiddet boyutuna göre belirlenmelidir.

Şiddetin sporcu ve antrenör dışındaki insanlar tarafından uygulanabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Şiddetin önlenmesi için seyircilerde bilgilendirilmeli ve güvenlikten sorumlu çalışan sayısı artırılmalıdır.

Kick boks hakemlerinin klasmanlarına göre atılganlık seviyelerine baktığımızda klasmanı yüksek olan milli hakemlerinin aday ve bölge hakemlerine göre daha atılgan oldukları belirlenmiştir. Aday ve bölge hakemlerinin milli hakemlere göre daha çekingen karar verdikleri belirlenmiştir. Aday ve bölge hakemlerinin atılganlık seviyelerini yükseltmek ve karar verme öz saygı seviyelerini yükseltmek için tecrübelerinin artması gerekmektedir. Federasyonun yapacağı müsabakalarda aday ve bölge hakemlerine görev vermesi hakemlerin tecrübelerini arttıracığı gibi atılganlık seviyelerini de yükseltecektir.

Kick boks hakemlerinin klasmanlarına göre mesleki yeterlilik seviyelerine bakıldığında elde ettiğimiz bulgularda klasmanı daha düşük hakemlerin mesleki vizyonlarının da düşük olduğu belirlenmiştir. Aday ve bölge hakemlerinin mesleki vizyon seviyelerinin milli hakemlere göre daha düşük olması tecrübe ve eğitim ile giderilebileceği belirlenmiştir. Aday ve bölge hakemlerinin mesleki vizyonunu arttırmak için federasyon eğitim seminerleri düzenlemelidir.

Aday ve bölge hakemlerinin müsabakalarda daha çok ve farklı konumlarda görev alması mesleki vizyonunu önemli etkileyeceği için federasyon görevlendirmelerde hakem klasmanlarını ve görev yerlerini göz önüne almalıdır.

Hakemlerin müsabakalarda aldıkları ücret tatmin edici olmalıdır.

5.2.2 İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

İlerde yapılabilecek çalışmalar kick boks hakemlerinin karar vermesini etkileyen dış etkenler ile ilgili olabilir.

Kick boks hakemlerinin karar verme ve atılganlık seviyelerinin medya faktöründen etkilenip etkilenmediği araştırılabilir.

Federasyonun hakemlerin mesleki yeterlilik seviyelerini yükseltmek için yaptığı çalışmalar araştırılabilir.

İleride yapılabilecek çalışmalarda federasyonda görev alan faal hakemlerin hakemlik dışındaki sosyal çevre ve sosyal yapıları incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Adair, J. (2003). *Etkili Karar Verme* (Çev.S.F. Güneş). s.10-12. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Alberti, R. ve Emmons, M. (2002). *Atılganlık: Kendinize Yatırım Yapın*. (Çev: Katlan, S.). s.52. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Alberti, R.E., Emmons, M. L. (1970) *Your Perfect Right: a Guide to Assertive Behavior*, *San Louis Opispo*.
- Alibaz, A., N. Gündüz, and M. Şentuna (2006). "Türkiyede Üst Düzey Taekwondo, Karate ve Kick-Boks Sporcularının Bu Spor Branşına Yönelmelerine Teşvik Eden Unsurlar, Yapma Nedenleri ve Geleceğe Yönelik Beklentileri." *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 4(3), s.91-102.
- Alver, B. (2003). *Çeşitli Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışanların Empatik Becerileri, Karar Stratejileri ve Psikolojik Belirtileri Arasındaki İlişkiler*. Yüksek lisans tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Anon, K. (2005). *Towards A European Qualifications Framework for Lifelong Learning*. Commission Staff Working Document. *Commission of the European Communities*, s. 57-63.
- Arı, R. (1989). *Üniversite Öğrencilerinin Baskın Ben Durumları ile Bazı Özlük Niteliklerinin Ben Durumlarına, Atılganlık ve Uyum Düzeylerine Etkisi*. Doktora tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, B. (1991). *Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerini Açısından Atılganlık Seviyesinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3, s.25-36.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. s.49. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bağırkan, Ş. (1983). *Karar Verme*. s.4. İstanbul: Der Yayınları.

- Balcı, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeleri*. s.197. Ankara: Pegem-A Yayınevi. (5).
- Balcı, A. (2000). *Öğretim Elemanlarının İş Stresi. Kuram ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy Mechanism in Human Agency. *American Psychologist*, 37(2), s.122-147.
- Bar-Eli, M., Raab., M. (2006). Judgment and Decision Making in Sport and Exercise: Rediscovery and New Visions. *Psychology of Sport and Exercise*. (7), s.519.
- Bozkurt, E. (1998). *Üniversite Öğrencilerinin Atılganlık Düzeylerini Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler*. Yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. s.80. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çimen, A. (1999). *Karar Verme*. s.11. İstanbul: Timsah Yayınları.
- Çolakkadioğlu, O. (2003). *Ergenlerde Karar Verme Ölçeğinin Uyarlama Çalışması*. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Demir, M. (1985). *Yönetmel Karar Verme*. s.3-4. İzmir: Bilgehan Basım Evi.
- Deniz, M. E. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin TA-Baskın Ben Durumları ve Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Doktora tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Deniz, E. (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Öz Saygı, Karar Verme Stilleri ve Problem Çözme Yöntemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma*. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 4 (15), 25-35.
- Dinç, A. (2013). *Futbol Hakemlerinin Klasmanlarına Göre Mesleki Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi (10. Bölge Örneği)*. Yüksek lisans tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Niğde.
- Dinklage, L. B. (1968). *Decision strategies of adolescents. Unpublished doctoral dissertation*. Cambridge, MA: Harvard University.

- Dinklage, L. B. (1967). *Adolescent Choice and Decision Making*. Cambridge: Harvard School of Education.
- Durna, E. (1997). *Türkiye’de Futbol ve Hakem*. İstanbul: Yıldızlar Matbaacılık.
- Eraslan, M. (2012). The Analysis Of The Creativity And Decion Making Abilitiees Of University Students According To Some Variables. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6 (2), s.28-35.
- Erden, M. (2004). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. s.46. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Erkal, M. (1992). *Sosyolojik Açıdan Spor*. s.9-10.İstanbul: Kutsun Matbaası.
- Erkal, M. ,(1982). *Sosyolojik Açıdan Spor*. s.119-120. İstanbul:Formül Matbaası, Filiz Kitapevi.
- Ersever, H.Ö. (1996). *Karar Verme Becerileri Kazandırma Programının ve Etkileşim Grubu Deneyiminin Üniversite Öğrencilerinin Kaar Verme Stilleri Üzerindeki Etkileri*. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gacar, A. (2011). *Türkiye’deki Beden Eğitimi Ve Spor Öğretim Elemanlarının Karar Verme Ve Atılganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Doktora tezi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Elazığ.
- George J.(2009) "Kickboxing." *Combat Sports Medicine*. Springer London. s.331-350.
- Gigerenzer, G., & Selten, R. (2001). *Bounded Rationality The Adaptive Toolbox*. Cambridge, Massachusets. s.19-21. The MIT Pres.
- Gürpınar, B. & Güven, Ö. (2011). Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışların İncelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9 (1),s. 7-14.
- Görüş, Y. (1999). *Bir grup Lise Öğrencisinin Atılganlık Düzeyi İle Stresle Başa Çıkma Yolları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Harris, R. (1998). *Introduction to Decision Making*. Colifornia: Vanguard University of Souhern. Erişim: (<http://www.virtualsalt.com/crebook5.htm>) (20.11.2014).

- Hutchison J. (1999). *Coaching Girls Basketball Successfully*. Illinois State University, Illinois,s.191.
- Johnson. J. G. (2006). Cognitive Modeling of Decision Making. *Sports Psychology of Sport and Exercise*, 7,s.631–652.
- Kaya, Z. (2001). *Meslek Lisesi Öğrencilerinin Atılganlık ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Ker-Dinçer, M. (2005). *Kişilerarası İletişimde Sorun Çözücü Bir iletişim Becerisi Olarak Atılganlık*. s.25-56. İzmir:Nobel Basımevi.
- Kısaç, İ., Yeşilyaprak, B. (1999). Öğretmen Adaylarına Uygulanan Atılganlık Eğitimi ve Sonuçları. *Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Mesleki Eğitim Dergisi*. 1(1),s.12-18.
- Koçel, T. (2001). *İşletme Yöneticiliği*. s.113. İstanbul: Beta Basım.
- Koparan, Ş., Öztürk, F., Korkmaz (25-27 Mayıs 2011). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz yeterlik ve Beden Eğitimi Öğretmeni Yeterliliğinin İncelenmesi. *Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Kongresi, VAN/YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*,s.52-61.
- Korkut, F. (2004). *Okul Temelli Önleyici Danışma Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı*. s.101. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (22-25 Eylül 1992). Karar Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu. *VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. s.161.Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Kuzgun, Y. (1988). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. s.18. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Lange, J. L., Jakubowski, P. (1976). *Responsible Assertive Behavior*. Illinois Research Press.
- Mann, L., Harmoni, R. and Power. C. (1998). Cross-Cultural Differences in Self-Reported Decision-Making Style and Confidence. *International Journal of Psychology*. 33(5),s. 325-335.

- Marco, C. D., Hartung, P. J., Nevman, I. and Parr, P. (2003). Validity of the Decisional Process Inventory. *Journal of Vocational Behavior*. 63,s.19.
- Mitchell, L.K., Krumboltz J.D. (1990), Social Learning Approach to Career Decision Making: Career Choice and Development. *Applying Contemporary Theories to Practice*. San Francisco: Jossey-Bass Inc.
- Mitchell, L. K. & Krumboltz, Y. D. (1984). Research on human decision making Implications for career decision making and counseling. *Handbook of Counseling Psychology*. A Wiley-Interscience Publication. USA.
- Newell, B.R., Rakow, T., Weston, N.T., Shanks, D.R. (2004). Search Strategies in Decision Making: The Success of Success. *Journal of Behavioral Decision Making*.
- Newell, B. R. and Shanks, D. R. (2004). *On the Role of Recognition in Decision Making*. Learning, Memory.
- Orta, L. (2000). *Dünya 'da ve Türkiye 'de Futbol Hakemliğinin Başlangıcı ve Gelişimi Semineri*. Onsekiz Mart Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Çanakkale.
- Osipow, S. H., Reed, R. (1985). Decision-Making Styles and Career Indecision in College Students. *Journal of Vocational Behavior*, 27,s.368-373.
- Öksüz, Y. (2004). Duyguların Açılması Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Atılganlık Düzeylerine Etkisi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2,s.147-156.
- Pelević, B. (2011). "The Organisation of The World Kick Boxing Championship." *Science and Practice*,s.89.
- Phillips, S.D., Paziienza, N. J. and Ferin, H. H. (1984). Decision Making Styles and Problem Solving Appraisal. *Journal of Conseling Psychology*. 31 (4),s.497.
- Rasmussen, J. (1993). *Deciding and doing: decision making in natural contexts*. Decision Making in Action: Models and Methods. Norwood: Ablex Publishing Corporation.
- Rugancı, N. (2010). *Atılganlık*. Bilkent Üniversitesi Öğrenci Dekanlığı Öğrenci Gelişim ve Danışma Merkezi Koruyucu/ Önleyici Çalışmalar. Erişim:

(http://www.pdgm.bilkent.edu.tr/atilganlik.html#empatik_atilganlik)

(17.11.2014).

Saienko, V, Kopylov, M., and Gurmazhenko O,(2012) "Essence of Sporting Activity Kickboxing." s.25-29.

Scott, S. G., Bruce, R. A. (1995). Decision Making Style: The Development and Assessment of a New Measure. *Educational and Psychological Measurement*. 55,s.818-831.

Seiller, R. (10-12 Eylül 1997). Decision Making in Sport. *International Symposium of the Turkish Association of Sport Psychology*, Mersin.

Şahin, A. E. (2004). Öğretmen Yeterliklerinin Belirlenmesi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 58,s.15-19.

Tan S. (2006). *Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Atılganlık Düzeyi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Taşgın Ö. (2004). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İlgilendikleri Spor Dalı ve Kültürel Farklılıklara Dayalı Atılganlıklarının İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.s.22.

Tiryaki, M.G. (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Türk Dil Kurumu, (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Torucu, B. (1999). *13-14 Yasındaki Gençlerin Sosyo-ekonomik Düzey ve Anne-baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Özsaygıya Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması*. D. E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir.

Tosun, K. (1992). *İşletme Yönetimi*. s.308. Ankara: Savaş Yayınları.

Uğur, G. (1996).*Üniversite Öğrencilerinde Atılganlık ile Beden Algısı İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.

URL1.<http://www.articlesbase.com/art-articles/kick-boxing-general-background-137997.html> (17.11.2014).

URL2. <http://www.kickboks.gov.tr/KickboksTarihcesi> (17.11.2014).

URL3. Mesleki Yeterlilik Kurumu Ulusal Meslek Standartları.
<http://www.myk.gov.tr/index.php/tr/ulusal-meslek-standartlar-ana/218-avrupa-yeterllk-cerceves-ayc-referans> (16.11.2014).

URL4. Mesleki Yeterlilik Kurumu Mevzuat.

<http://www.myk.gov.tr/index.php/tr/mevzuat> (16.11.2014).

Uzamaz, F. (2000). Ergenlerde Sosyal Beceri ve Değerlendirme Yöntemleri.
Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(6), s.221-239.

Uzunoglu, Ö. U., (2008). *Türk Futbol Hakemlerinin Karar Verme stillerinin Klasmanlarına ve Bazı değişkenlere Göre incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek lisans tezi, Konya.

Voltan, N. (1980). *Grupla Atılganlık Eğitiminin Bireyin Atılganlık Düzeyine Etkisi*. H. Ü. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü. Doktora tezi, Ankara.

Voltan, N. (1980). Rathus Atılganlık Envanteri Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.
Türk Psikoloji Dergisi, 10, s.23.

Westbury, T. (22-27 Temmuz 2003). Decision Making in Sport. *Outlining The Theory of The Adaptive Toolbox. XIth European Congress of Sport Psychology*, Copenhagen.

Değerli hakemler;

Aşağıdaki sorular yüksek lisans tez çalışmaya veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı hakemlerin karar verme, mesleki yeterlik ve atılganlıkları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Tüm bilgiler sadece araştırma amaçlı kullanılacak olup, bu bilgilere araştırmacıdan başkası ulaşamayacaktır. Lütfen tüm sorulara içtenlikle cevap veriniz ve boş bırakmamaya özen gösteriniz. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Demografik sorular

- 1-Yaş:.....
2-Cinsiyet: Kadın Erkek 3- Medeni durum: Evli Bekar
4-Eğitim durumunuz:.....
5-Branşınız:..... 6-Bölgeniz:
7-Klasman(aday, bölgevb.).....
8-Hakemlikteki görev yılı:.....
9-Hakemlikten önce aktif spor yaptınız mı? Evet Hayır Kaç yıl:.....
10-Müsabakalarda şiddete maruz kaldınız mı? Evet Hayır
11-Ailenizde sporcu var mı? Evet Hayır
12-Asıl mesleğiniz nedir?
13-Aylık geliriniz nedir?

	KARAR VERME ÖLÇEĞİ KISIM I	DOĞRU	BAZEN DOĞRU	DOĞRU DEĞİL
1	Karar verme yeteneğime güvenirim.	()	()	()
2	Karar verirken kendimi birçok kişiden aşağı görürüm.	()	()	()
3	Kendimi karar vermede başarılı biri olarak düşünürüm.	()	()	()
4	Kendimi o kadar cesaretsiz hissedirim ki, karar verme uğraşından vazgeçerim.	()	()	()
5	Verdiğim kararlar iyi sonuçlanır.	()	()	()
6	Diğer insanların, benim kararımdan ziyade, kendi kararlarının doğru olduğu konusunda beni ikna etmeleri kolaydır.	()	()	()

	KISIM II	DOĞRU	BAZEN DOĞRU	DOĞRU DEĞİL
1	Karar verirken kendimi, sanki büyük bir zaman baskısı altındaymışım gibi hissedirim.	()	()	()
2	Bütün alternatifleri göz önünde tutmayı severim.	()	()	()
3	Kararları diğer kişilere bırakmayı tercih ederim.	()	()	()
4	Bütün alternatiflerin dezavantajlarını ortaya çıkarmaya çalışırım.	()	()	()
5	Son kararı vermeden önce, önemsiz konular üzerinde çok zaman harcarım.	()	()	()
6	Kararı en iyi şekilde nasıl uygulayabileceğimi enine boyuna düşünürüm.	()	()	()

7	Bir kararı verdikten sonra bile kararı uygulamayı geciktiririm.	()	()	()
8	Karar verirken, karar hakkında pek çok bilgi toplamaktan hoşlanırım.	()	()	()
9	Karar vermekten kaçınırım.	()	()	()
10	Karar vermek zorunda olduğum zaman, karar üzerinde düşünmeye başlamadan önce uzun süre beklerim.	()	()	()
11	Karar verme konusunda sorumluluk üstlenmeyi sevmem.	()	()	()
12	Karar vermeden önce amaçlarımı netleştirmeye çalışırım.	()	()	()
13	Önemsiz, küçük olayların yolunda gitmeyebileceği olasılığı, benim aniden tercihlerimden dönüş yapmama neden olur.	()	()	()
14	Bir karar benim tarafımdan veya başka biri tarafından verilecekse, ben karar vermeyi diğer kişiye bırakırım.	()	()	()
15	Ne zaman zor bir kararla karşı karşıya gelsem, iyi bir çözüm yolu bulma konusunda kendimi kötümser hissederim.	()	()	()
16	Seçim yapmadan önce çok fazla dikkatli davranırım.	()	()	()
17	Zorunda kalmadıkça karar vermem.	()	()	()
18	Son ana kadar karar vermeyi geciktiririm.	()	()	()
19	Çok daha bilgili kişilerin benim yerime karar vermelerini tercih ederim.	()	()	()
20	Karar verdikten sonra, kararın doğru olduğuna kendimi inandırmak için çok zaman harcarım.	()	()	()
21	Karar vermeyi ertelerim.	()	()	()
22	Acilen karar vermem gereken bir durumda doğru düşünemem.	()	()	()

Aşağıdaki ifadelerin size ne kadar uyduğunu ilgili seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

ATILGANLIK ÖLÇEĞİ <u>İFADELER SİZE NE KADAR UYUYOR?</u>	ÇOK İYİ UYUYOR	OLDUKÇA UYUYOR	BİRAZ UYUYOR	PEK UYMUYOR	FAZLA UYMUYOR	HİÇ UYMUYOR
1. Bence insanların çoğu benden daha atılgan ve saldırgandır.	1	2	3	4	5	6
2. Sıkılganlığım yüzünden karşıt cinse herhangi bir önerimde bulunamıyorum ya da onların önerilerini kabul edemiyorum.	1	2	3	4	5	6
3. Bir lokantada isteğime göre hazırlanmamış bir yemek gelince garsona şikâyetle bulunurum.	1	2	3	4	5	6
4. Başkalarının beni kırdıklarını fark ettiğim halde onları incitmemeye dikkat ederim.	1	2	3	4	5	6
5. İstemediğim bir malı almam için ısrar edilirse "hayır" demekte zorluk çekerim.	1	2	3	4	5	6
6. Benden bir şey yapmam istendiğinde nedenini öğrenmekte ısrar ederim	1	2	3	4	5	6
7. İnsanı geliştirici ve sert tartışmalara katılmak istediğim zamanlar olur	1	2	3	4	5	6
8. Senin durumundaki herkes gibi ben de yükselmek için çabalarım	1	2	3	4	5	6
9. Doğrusunu isterseniz insanlar beni kullanır	1	2	3	4	5	6
10. Yeni tanıştığım insanlarla ya da yabancılarla rahatlıkla konuşurum	1	2	3	4	5	6
11. Karşıt cinsten çekici birine ne söyleyeceğimi çoğu kez bilmem	1	2	3	4	5	6
12. Resmi telefon konuşmaları yapmaktan çekinirim	1	2	3	4	5	6
13. Bir işe mektup yazarak başvurmayı yüz yüze görüşmeye tercih ederim	1	2	3	4	5	6
14. Satın aldığım şeyleri geri vermekten sıkılırım.	1	2	3	4	5	6
15. Beni rahatsız eden saygıdeğer bir yakınma, rahatsızlığımı ifade etmek yerine duygularımı ondan saklamayı yeğlerim.	1	2	3	4	5	6
16. Aptalca görünürüm korkusuyla soru sormaktan kaçırım.	1	2	3	4	5	6

17. Bir tartışma sırasında kızdığım, hırslandığım belli olacak diye korkarım.	1	2	3	4	5	6
18. Tanınmış ve saygı duyulan bir kimsenin yanlış bir şeyi söylediğini duyduğumda, dinleyenlere kendi görüşümü de duyurmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6

MESLEKİ YETERLİLİK ÖLÇEĞİ		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
----------------------------------	--	-----------------------------	---------------------	-------------------	--------------------	--------------------------------

19. Satıcılarla pazarlık yapmaktan kaçınırım	1	2	3	4	5	6
20. Önemli ve değerli iş yaptığımda başkalarının bunu öğrenmesinde sakınca görmem.	1	2	3	4	5	6
21. Duygularımı ifade ederken açık ve samimiyimdir.	1	2	3	4	5	6
22. Biri benim hakkımda yanlış ve kötü şeyler söylerse, hemen o kişiyle konuşurum.	1	2	3	4	5	6
23. Çoğunlukla hayır demekte güçlük çekerim.	1	2	3	4	5	6
24. Duygularımı anında açığa çıkartmaktansa biriktirmeyi yeğlerim.	1	2	3	4	5	6
25. Kötü bir hizmetten şikayetçi olurum.	1	2	3	4	5	6
26. Övüldüğümde bazen ne diyeceğimi bilemem.	1	2	3	4	5	6
27. Tiyatro, konferans gibi topluluklarda iki kişi yüksek sesle konuşursa, onlara susmalarını ya da konuşmalarını başka yerde devam etmelerini söylerim.	1	2	3	4	5	6
28. Kuyrukta öne geçen birine yaptığının yanlış olduğunu söylerim.	1	2	3	4	5	6
29. Fikrimi ifade etmekte zorluk çekerim.	1	2	3	4	5	6
30. Hiçbir şey söyleyemediğimiz zamanlar olur.	1	2	3	4	5	6

1	İşimle ilgili yaşadığım geçmiş deneyimlerim, beni mesleki geleceğime çok iyi bir şekilde hazırladı.	1	2	3	4	5
2	Mesleğimle ilgili belirlediğim hedeflerime ulaşıyorum.	1	2	3	4	5
3	Kendimi mesleğimin ihtiyaçlarının çoğunu karşılayabilecek kadar donanımlı hissediyorum.	1	2	3	4	5
4	İşimle ilgili bir şeyler yolunda gitmediğinde kolay pes ederim.	1	2	3	4	5
5	İşimde karşıma çıkan beklenmedik sorunların üstesinden başarılı bir şekilde gelemiyorum.	1	2	3	4	5
6	Mesleğimde ortaya çıkan çoğu sorunla baş etme konusunda kendimi yeterli görmüyorum.	1	2	3	4	5
7	Mesleğimle ilgili yeni şeyler öğrenmek bana zor geldiğinde öğrenmeye çalışmam.	1	2	3	4	5
8	Şükür ki, mesleğimle ilgili öngörülemeyen durumlarla nasıl baş edeceğimi biliyorum.	1	2	3	4	5
9	Yeterince çabaladığım takdirde işimle ilgili zor sorunların her zaman üstesinden gelebilirim.	1	2	3	4	5
10	Becerilerime güvendiğim için mesleğimle ilgili bir sorun yaşadığımda soğukkanlı kalabiliyorum.	1	2	3	4	5
11	Mesleğimdeki beklenilmeyen olaylarla başarılı bir şekilde baş edeceğimden eminim.	1	2	3	4	5
12	Mesleki becerilerim konusunda kendimi güvende hissetmiyorum.	1	2	3	4	5
13	Mesleğimle ilgili önüme ne sorun çıkarsa çıksın üstesinden gelecek kapasitedeyim.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

03.07.1990 tarihinde Ankara’da dünyaya geldi. Aslen Çorumlu olup lise eğitimini bitirene kadar Çorum’da yaşamıştır. 2007-2008 eğitim öğretim döneminde Haydar Öztaş Anadolu Lisesi’nden mezun olduktan sonra 2008-2009 eğitim öğretim döneminde Sakarya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Spor Yöneticiliği bölümünü kazandı. 2012 yılında lisans eğitimini bitirdikten sonra Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsüne bağlı olan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Yabancı dili İngilizcedir.

Eğitim hayatı süresinde kick boks sporcusu olmakla birlikte kick boks antrenörü ve bölge hakemidir. Uzmanlık alanı tenis olup farklı branşlarda antrenörlük yapmıştır.

İletişim : gamze_dryhngl@hotmail.com